

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

ADOPCE ADOPTION

Bakalářská práce: 10-FP-KSS- 4033

Autor:

Zlata SADÍLKOVÁ (CHALOUPKOVÁ)

Podpis:

.....

Adresa:

Malovická 2756/9

141 00, Praha 4

Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
77	48	0	23	18	4+CD

V Liberci dne: 7. 4. 2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Zlata Sadílková
adresa: Malovická 2756/9, Praha 4
studijní obor (kombinace): Penitenciární péče
Název BP: Adopce
Název BP v angličtině: Adoption
Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.
Konzultant:
Termín odevzdání: duben 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 1. 4. 2010

děkan

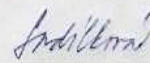
vedoucí katedry

Převzal (kandidát): Zlata Sadílková

Datum:

4.6.2010

Podpis:

Název BP: ADOPCE

Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Cíl: Cílem práce je popsat zákonnou úpravu a průběh řízení o adopci. Zabývat se budeme rovněž reálnými možnostmi adoptovat dítě. Budeme porovnávat informace prezentující media s informacemi získanými od žadatelů.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Dotazník

Literatura: MATĚJČEK, Z.: *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*, Praha, SPN, 1992, 223 s., ISBN 80-04-25236-2.

MATĚJČEK, Z.: *Náhradní rodinná péče*, Praha, Portál, 1999, 183 s., ISBN 80-7178-304-8.

MATĚJČEK, Z.: *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*, Praha, Portál, 1994, ISBN 80-85282-83-6.

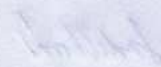
MATĚJČEK, Z.: *Osvojení a pěstounská péče*, Praha, Portál, 2002, 155 s., ISBN 80-7178-637-3.

VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I.*, Praha, Karolinum, 2005, 468 s., ISBN 8024609568.

VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie II.*, Praha, Karolinum, 2007, 464 s., ISBN 8024613182.

Vedoucí katedry

Dekan

Podpis

Podpis

Čestné prohlášení

Název práce: Adopce
Jméno a příjmení autora: Zlata Sadílková
Osobní číslo: P08000191

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 7. 4. 2011

.....
Zlata Sadílková

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Janu Sochůrkovi, Ph D. za odborné vedení, cenné rady, podněty a připomínky při zpracování práce.

Zároveň nemohu opomenout svoji rodinu, která mě podporovala při studiu.

Název bakalářské práce: Adopce

Jméno a příjmení autora: Zlata Sadílková

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2010/2011

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Anotace:

Bakalářská práce se zabývala problematikou adopce. Cílem práce bylo zjistit průběh a šance ve srovnání žadatelů jako pár a jako jednotlivce. Dílčím cílem bylo zjistit náročnost průběhu adopce a dále zjistit průběh adopce u matky na svobodě a otce ve vězení. Práci tvořily dvě základní části. Jednalo se o empirickou část, která byla zpracována formou prezentace odborných zdrojů, které popisovaly a objasňovaly základní pojmy. Zabývala se legislativou, typy a průběhem adopce, náhradní rodinou a faktory, které ovlivňují šance na adopci. Empirická část byla zaměřena na zjištění aktuální situace adopce a realizována formou dotazníkového šetření, které bylo zpracováno do tabulek a grafů doplněných odpovídajícím komentářem. Výsledky dotazníkového šetření ukázaly, že největší šanci na adopci mají sezdané páry. Žadatelé považovali celý proces po psychické stránce za velmi náročný. Dále byla použita metoda rozhovoru, která zjišťovala situaci, kdy otec dítěte je ve výkonu trestu a většina matek své dítě nabízí k adopci bez jeho souhlasu. Poznatky získané rozhovorem byly popsány v samostatné kapitole empirické části. Z výsledků empirické části vyústila konkrétní navrhovaná opatření, zabývající se legislativou, zákony a přístupem sociálních pracovníků ke klientům. Přínosem práce bylo potvrzení předpokladů, což svědčí o nutnosti změn v oblasti adopce.

Klíčová slova: adopce, faktory ovlivňující šance na adopci, legislativa, náhradní rodina, průběh adopce, typy adopcí

Title of the baccalaureate thesis: Adoption

Author's name and surname: Zlata Sadílková

Thesis submitted for the academic year: 2010/2011

Thesis advisor: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Abstract:

This baccalaureate thesis addresses the issues associated with adoption. The objective of the thesis is to determine the course of the adoption process and the chances for success in the case of couples as compared to individuals. A sub-objective was to determine the demands encountered during the adoption process and the course of the adoption process when the child's mother is at liberty and the father is in prison. The thesis consists of two main sections. The empirical section presents a variety of professional sources describing and clarifying the basic terminology. It includes a discussion of the relevant legislation, different types of adoption and the adoption process, foster families, and factors that influence the chances of adopting. The empirical section is focused on determining the actual situation with regard to adoption. It was prepared using a questionnaire survey. The collected data was subsequently organised into tables and graphs and supplemented with appropriate commentaries. The conclusions from the survey show that married couples have the greatest chance of successfully adopting a child. The applicants consider the entire process to be extremely demanding from the psychological perspective. Interviews were also used to examine situations when the biological father is in prison and the majority of mothers offer their child for adoption without the father's consent. The findings from the interviews are described in a separate chapter of the empirical section. The results from the empirical section have been used to formulate specific recommended measures addressing the relevant legislation, laws and the approach that social workers use towards clients. The primary contribution of this thesis is the fact that it confirms the preliminary assumptions and provides evidence that changes must be made within the field of adoption.

Keywords: adoption, factors influencing the chances of adopting, legislation, foster family, adoption process, types of adoption

Название бакалаврской работы: Адаптация

Имя и фамилия автора: Злата Садилкова

Академический год сдачи бакалаврской работы: 2010/2011

Руководитель бакалаврской работы: PhDr. Ян Сохурек Ph.D.

Аннотация:

В бакалаврской работе освещается проблематика адаптации. Главная цель работы – сравнить процедуру и шансы на усыновление ребёнка между одинокими заявителями и супружескими парами. Составной частью является выяснение сложности процедуры адаптации, а так же выяснение процесса адаптации для матери на свободе и отца в тюрьме. Работа состоит из двух основных частей. Эмпирическая часть разработана в форме презентации специальных ресурсов, описывающих и объясняющих основные понятия. В ней затрагиваются проблемы законодательной части, видов и хода адаптации, приёмной семьи и факторы, которые влияют на возможность усыновить ребёнка. Эмпирическая часть направлена на выяснение актуальной ситуации адаптации и реализована в форме анкетного исследования, представленного в виде таблиц и графиков, дополненных соответствующими комментариями. Результаты исследования показали, что наибольшие шансы усыновить ребёнка имеют супружеские пары. Заявители считают, что целый процесс является очень сложным с психологической точки зрения. Далее был использован метод интервью, который прояснял ситуацию, когда отец ребёнка отбывает наказание в местах лишения свободы, а мать решает отдать ребёнка на усыновление без его согласия. Сведения, полученные в ходе беседы, были описаны в отдельной главе эмпирической части. По результатам эмпирической части были разработаны и предложены конкретные меры по законодательной части и по подходу социальных работников к клиентам. Несомненной пользой работы является подтверждение предположений свидетельствующих о необходимости изменений в области адаптации.

Ключевые слова: адаптация, факторы, влияющие на шанс усыновить ребёнка, законодательство, приёмная семья, процесс адаптации, виды адаптации

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 Adopce.....	12
1.1 Stručný historický vývoj	12
1.2 Právní podmínky osvojení	15
1.2.1 Osvojení	15
1.2.2 Osvojitel	15
1.2.3 Děti vhodné pro adopci	16
1.2.4 Právně volné dítě.....	16
2 Typy adopcí	17
2.1 Zrušitelné osvojení.....	17
2.2 Nezrušitelné osvojení.....	17
2.3 Přímá adopce.....	17
2.4 Mezinárodní adopce.....	18
3 Proces adopce	19
3.1 Fáze rozhodování	19
3.2 Podání žádosti	19
3.3 Odborná příprava	20
3.4 Odborné posouzení	21
3.5 Období očekávání	21
3.6 Poradní sbor	22
3.7 Seznámení se s dítětem a jeho převzetí.....	22
3.8 Předadopční péče	23
4 Náhradní rodina.....	24
4.1 Pojetí domova a rodičovství.....	24
4.2 Principy rodinné výchovy	25

4.3	Ovlivňující faktory	26
4.3.1	Biologické faktory	26
4.3.2	Vývojové faktory	28
4.3.3	Sociální faktory	32
4.3.4	Situační faktory	33
4.4	Seznámení dítěte s minulostí	33
5	Desatero NRP	35
II	EMPIRICKÁ ČÁST	36
6	Průzkum.....	36
6.1	Cíle a předpoklady bakalářské práce	36
6.2	Popis zkoumaného vzorku	37
6.3	Metody průzkumu	37
6.4	Dotazníkové šetření	37
6.5	Realizace průzkumného šetření	37
6.6	Rozhovor se sociálním pracovníkem	37
6.7	Analýza získaných dat a jejich interpretace.....	38
6.8	Výsledky stanovených cílů a předpokladů	67
	ZÁVĚR.....	70
	NÁVRH OPATŘENÍ.....	73
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	75
	SEZNAM PŘÍLOH.....	77

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma adopce nebo-li osvojení. Je to jedna z forem náhradní rodinné péče (NRP), která má dlouhou tradici a její současnou podobu formuje zákon o sociálně právní ochraně dětí.

Toto téma jsem si vybrala na základě vlastních zkušeností, které jsem měla možnost získat při absolvování téměř celého předadopčního procesu. Záměrně uvádím téměř, protože vytoužený cíl stát se adoptivní matkou je v současné době v nedohlednu. Zároveň jsem měla možnost při vykonávání praxe na odboru, který se touto problematikou zabývá, setkat s informacemi, které mi pomohly ujasnit vlastní pozici a šance, které mám jako samozadatelka. Získala jsem tím nový pohled na problematiku, který mi umožnil se v této oblasti lépe orientovat.

V současné době, kdy se sleduje vzestupný trend počtu neplodných párů, se adopce stává aktuálním tématem. Zároveň ubývá počet dětí právně volných a současně vhodných k adopci. To s sebou nese ještě náročné požadavky žadatelů na věk, vlastnosti a původ potenciálně adoptovaného dítěte. Tím se prodlužuje doba čekání na osvojení. To ovšem není jediný důvod. Zvažování osvojení je pro žadatele plné protichůdných emocí, obav a nejistoty. Bohužel, mnohdy se setkáváme s informacemi neúplnými či zkreslenými, ať už jako lidé, kteří o adopci uvažují nebo se jen o toto téma zajímají. Společnost by měla tomuto problému věnovat pozornost a snažit se hledat a nacházet cesty k jejich řešení.

Tím, že jsem se stala dílčí součástí celého procesu, vidím věci i z jiného úhlu pohledu. Údaje, které se mi dostávají, jsou pro mnohé skryté, protože se jedná o velice chráněnou a anonymní oblast. Můj dlouhodobý osobní vztah k této problematice a možnost náhledu z různých stran mě proto inspiroval pro psaní bakalářské práce.

Svoji práci dělím na částí teoretickou a praktickou, i když se domnívám, že v tomto tématu se tyto dvě části zcela prolínají a nelze je od sebe úplně oddělit. V teoretické části vycházím z mnoha publikací, zákonů, příruček, ale z velké části vycházím nejen z vlastní zkušenosti, ale i z rozhovorů s odborníky, kteří se touto problematikou zabývají.

V teoretické části své bakalářské práce popíši adopci obecně a rovněž popíši její zákonnou úpravu. Zaměřím se především na celý proces adopce, a jaké jsou reálné

šance na osvojení. Budu se zabývat významem náhradní rodiny, dále principy výchovy a faktory, které ovlivňují žadatele při rozhodování. Je u nás sice mnoho dětí, které jsou svými rodiči opuštěny a potřebují lásku, porozumění a pocit bezpečí, ale vzhledem k nastaveným pravidlům a náročnosti celého procesu šťastných shledání dítěte s adoptivními rodiči se mnoho nekoná.

V praktické části své práce se budu věnovat průzkumu. Cílem mé práce je zjistit, jak žadatelé o adopci vnímají a prožívají celý proces. Zaměřím se na jejich hodnocení celého zprostředkování, a co je vedlo k tomu, že se pro adopci dítěte rozhodli. Jaké informace v průběhu procesu se žadatelům dostávají a porovnávat zároveň s informacemi, která prezentují média. Dále se budu zabývat čekací dobou nejen manželských dvojic, ale i samožadatelů. Co pro ně bylo nejvíce stresující během celého procesu a zda by do tohoto boje šli znovu.

Dále průzkumnou část budu zpracovávat pro přehlednost nejen tabulkově, ale i graficky. Na závěr průzkumu provedu celkové hodnocení cílů a předpokladů, které si v úvodu praktické části určím a vyhodnotím, zda se mé předpoklady potvrdily, či byly vyvráceny. Uvedu aplikační cíl, jak tento průzkum může být užitečný v praxi a také na základě provedeného průzkumu budou navržena opatření.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Adopce

Nejvyšším a pro dítě z právního hlediska nejvýhodnějším typem náhradní rodinné péče je osvojení neboli adopce. Jedná se o akt, při kterém dospělý přijme cizí dítě za vlastní. Vzniká rodinný právní vztah mezi osvojencem, osvojitelem a jeho příbuznými a zároveň získává stejné právní postavení, jako by dítě osvojitele bylo vlastní.¹

Dítě přicházející do rodiny, kterou bývají zpravidla manželé, není tedy geneticky zatíženo vlastnostmi těchto rodičů. Pro nové rodiče ovšem zůstává velká neznámá stránka a dynamičnost vývoje dítěte. Také osobnostní rysy jsou tajemstvím, protože předem nelze určit, jak se dítě bude inteligenčně vyvíjet a jak budou rozloženy jeho jednotlivé složky intelektu. To zůstává na rodičích, kteří budou tato tajemství postupně odhalovat, ale nemění to nic na tom, že takto nově vzniklý svazek se stává po stránce právní zcela totožný s vlastní rodinou.

Hlavním posláním osvojení je a zůstává nahradit nezletilému dítěti chybějící stabilní rodinné zázemí. Přispět výchovou a péčí a zároveň dát lásku, která mnohonásobně převyšuje a je nesrovnatelná s láskou, která je dávana dítěti v ústavní péči. Osvojení je také naplňování smyslu života osvojitelů, v jejichž rodině osvojenec začíná žít.

I přesto, že rodiče oslavují adopci dítěte, zároveň cítí bolest. Ta je způsobena tím, že nemohou mít vlastního potomka. Pocit smutku smíšený s radostí, to v tuto chvíli miminko necítí a nechápe. Tento zármutek může přijít, až pochopí důvody své adopce.

1.1 Stručný historický vývoj

Už ve starém Římě v době republiky se pamatovalo na osvojení a díky tomu také dostalo zákonnou formu. Tento zákon vysvětloval, o jaký vztah jde mezi osvojencem a osvojitelem. Jednoznačně označil tento vztah za podobný vztah, jako je tomu mezi vlastním dítětem a rodiči. Římské právo proto sehrálo důležitou

¹ Osvojení. In *WIKIPEDIE – otevřená encyklopedie*.

úlohu ve všech pozdějších právních řádech evropských zemí. Podle něj byly formulovány právní podmínky většinou s odstupem času.

Kulturní vývoj evropského společenství je úzce spojen s vývojem adopce a její postupné humanizace. Podle P. Vodáka (1967) dochází k dělení na několik fází.

První fázi představuje Starý Řím. V této době, kdy adopce byla rozšířena především ve vyšších vrstvách, stále prioritou zůstával zájem osvojitele. Většinou se jednalo o zajištění majetku a spojení rodového jména.

Druhou fázi představuje středověk a novověk, který trval až do konce 18. století. Toto období bylo zásadní především v tom, že velkou úlohu zde sehrálo křesťanství. Děti byly adoptovány většinou šlechtou a tzv. „nižší“ vrstva to dělala většinou ze ziskných důvodů. Pro tuto vrstvu byly levnou pracovní silou. Tyto děti pocházely z nalezince, který se stal stálou zásobárnou pro adopci. Bylo to jediné možné místo, kam se umísťovaly, aby byly ušetřeny zmrzačení, pokoutného obchodování a nebo smrti.

Třetí fázi představuje doba osvícenství a následující století. Nalezince, které byly v hojné míře využívány ve středověku, v novověku, se zároveň staly i obecnou potřebou v době osvícenství. Nové ideály u nově vznikajících sirotčinců byly zaměřeny především na ústavní výchovu, kde se kladl velký důraz na řádnou výchovu z důvodu, aby dítě bylo k užtku společnosti.

Za čtvrtou fázi se pokládá období první republiky. Osvojení ve většině evropských zemí bylo upravováno zvláštními zákony. Zde má své místo pedagogika, psychologie, dětské lékařství a rozvíjí se interdisciplinární věda o dítěti, tzv. pedologie. Dochází k demokracii ve výchově dětí. Klade se větší důraz nejen na zájem osvojitelů, ale především na blaho dítěte.²

Pátou fází je období po II. světové válce. V tomto období se začala preferovat kolektivní výchova. Na dříve prezentující rodinnou výchovu se zapomínalo, a to se později projevilo na výchovných výsledcích některých ústavů. Zlom nastal v roce 1963, který přinesl změnu v zákoně o rodině, a tím se znovu dostala na první místo výchova rodinná. Tím se také otevřela větší možnost nejen pro adopci nebo pěstounskou péči, ale také pro další formy náhradní péče o dítě.

² MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*.

Nebylo obvyklé, především na začátku dvacátého století, aby přítel, soused nebo příbuzný měl u sebe na výchovu dítě, které nemělo jistý kontakt se svými biologickými rodiči. Stále se preferovala rodinná výchova, která i přes svou uvolněnost byla stále funkční.

Důsledkem neformálního uspořádání rozvětvených rodin, bylo putování dětí za oceán, aby žily s vlivnějším či vzdálenějším příbuzným. Děti po smrti svých rodičů byly odkazovány rodinným přátelům. Vzhledem k tomu, že doba byla nelehká a mnohdy se matka nemohla dobře postarat o všechny své děti, tak některé z nich „darovala“ některému z členů rodiny. Výchova sourozenců probíhala jako výchova u bratranců a sestřenic.

Za zlomové období adopce se považuje polovina minulého století, kdy se adopce stala formálnější. Bylo to způsobeno zásahem mezi rodiče a děti, kdy mezi ně vstupovali specialisté, kterými byli lékaři, právníci a sociální pracovníci.

Význam „jádrové“ rodiny začal být veřejnosti zdůrazňován ve druhé polovině čtyřicátých let. V lidech, kteří dítě chtěli adoptovat, to vyvolávalo pocity utajení, hanby a studu. Z tohoto důvodu docházelo často k přepisování rodných listů a místo biologických rodičů byli uváděni adoptivní rodiče. Jednalo se o takzvanou „uzavřenou“ adopci.³

Změnu v pojetí adopce přinesla osmdesátá léta. Docházelo k zavádění otevřených (přímých) adopcí, ať oficiálně nebo neoficiálně. Vznikala nová pravidla pro zájemce o adopci, která určovala, kdo může adoptovat a kdo ne. První mezinárodní adopce dětí, které se uskutečnily, dávaly možnost adoptovat dítě v zahraničí a vznikla tak nová volba pro zájemce toužící po dítěti. Pro tyto rodiče to byla jedna z únikových cest a možnost, jak se vyhnout otevřené adopci.

„Dnes, kdy existuje tolik variant jako před sto lety plus adopce z jiných národností, kultur, zemí, adopce jedním rodičem a další, je celý proces adopce navždy změněn. Ale emocionální, fyzické a psychologické potřeby adoptovaného dítěte zůstávají stejné.“⁴

³ COLOROSOVÁ, B. *Krizové situace v rodině*.

⁴ COLOROSOVÁ, B. *Krizové situace v rodině*. s. 161

1.2 Právní podmínky osvojení

Osvojení je právně zakotveno v zákoně o rodině č. 94/1963 Sb. a v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1990 Sb. Zájem dítěte má podle mezinárodní Úmluvy o právech dítěte, která je i pro náš stát závazná, přednost před zájmem rodičů.

1.2.1 Osvojení

O osvojení rozhoduje soud na návrh osvojitele. Soud je povinen na základě lékařského vyšetření a jiných potřebných vyšetření zjistit zdravotní stav osvojitelů. Dále soud zjišťuje jejich osobnostní dispozice a motivaci k osvojení a posoudí, zda se nepříčí účelům osvojení. Zprostředkování osvojení zajišťují krajské úřady a ministerstvo práce a sociálních věcí podle zákona č. 529/1999 Sb. o sociálně – právní ochraně dětí.

1.2.2 Osvojitel

Osvojitelem se může stát pouze zletilá fyzická osoba, která je způsobilá k právním úkonům. Svým způsobem života zaručuje, že osvojení bude ku prospěchu nejen dítěti, ale i společnosti. Osvojit může manželská dvojice, manžel nebo manželka rodiče dítěte i osamělá osoba. Je-li osvojitel jeden z manželů, může dítě osvojit jen se souhlasem druhého partnera. Pouze manželský pár může adoptivní dítě osvojit jako své společné dítě. Podle zákona je osvojení jedincem možné za předpokladu, že toto osvojení bude plnit své společenské poslání. Při dnešním nedostatku právně volných dětí, mají osaměle žijící osoby, tj. neprovdané ženy a svobodní muži jen minimální naději, že by mohli dítě k osvojení získat. Tedy největší naději na získání dítěte do péče mají manželské dvojice. Mezi osvojitelem a dítětem musí být přiměřený věkový rozdíl, podobně jako to bývá u rodin s biologickými dětmi. Za optimální věkový rozdíl se považuje 25 až 35 let, přičemž se tolerují odchylky směrem nahoru i dolů. K osvojení dítěte nemůže dojít, pokud je mezi osvojencem a osvojitelem příbuzenský vztah, ve smyslu prarodiče a vnuk či vnučka nebo vztah sourozenecký. V takových případech lze využít jiných typů náhradní rodinné péče, především pěstounské péče. V osvojení nebrání vzdálenější příbuzenský vztah.

1.2.3 Děti vhodné pro adopci

„Děti vhodné pro adopci jsou děti, u kterých se předpokládá méně problémový zdravotní a psychosociální vývoj a které je možno předat do náhradní rodinné péče již v raném věku.“⁵

Předpokladem jsou vyřešené právní vztahy s původní rodinou. Zákonný zástupce zde musí dát souhlas k osvojení, a tím jsou rodiče dítěte, pokud nebyli zbaveni rodičovské odpovědnosti nebo způsobilosti k právním úkonům. Pokud dítě nemá zákonného zástupce ani v jednom z rodičů, zde nastupuje soud, který ustanoví opatrovníka. Ten v řízení o adopci dítě zastupuje.

1.2.4 Právně volné dítě

Dítě se za právně volné považuje tehdy, když je dán souhlas biologických rodičů k adopci nebo když soud vysloví tzv. „kvalifikovaný nezájem“. Je tomu v případě u rodičů, kteří byli dosud zákonnými zástupci dítěte, neprojevovali o dítě opravdový zájem po dobu nejméně dvou měsíců. Dále neprojevili o dítě žádný zájem po dobu nejméně dvou měsíců po narození dítěte, ačkoliv jim v takovém projevení zájmu nebránila žádná závažná překážka. V uvedených případech proto souhlasu k osvojení není třeba a dítě je právně volné.⁶

Osvojit lze také dítě, jestliže jeho rodiče byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti. V tomto případě dojde k právnímu uvolnění dítěte. To přichází v úvahu, pokud rodiče zneužívají rodičovských práv, dítě týrají, ohrožují ho na jeho zdravém vývoji a nebo také zanedbávají povinnosti, které vůči dítěti mají.

⁵ MATĚJČEK, Z. *Osvojení a pěstounská péče*. s. 18

⁶ MATĚJČEK, Z. *Osvojení a pěstounská péče*.

2 Typy adopcí

2.1 Zrušitelné osvojení

Zrušitelná adopce je nazývána adoptí 1. stupně neboli „osvojením prostým“. Jedná se o péči, kdy práva a povinnosti rodičů přecházejí na osvojitele. Práva a povinnosti, které jsou mezi osvojencem a původní rodinou při osvojení zanikají. V rodném listu dítěte však zůstávají uvedeni původní rodiče. Prosté osvojení je osvojením zrušitelným. Osvojení tohoto typu je využíváno, lépe řečeno je podmínkou, pokud se jedná o přijetí dítěte mladšího jednoho roku. Prosté osvojení může být změněno v osvojení nezrušitelné. Pokud se jedná o dítě starší než jeden rok, pak lze dítě osvojit nezrušitelně.

2.2 Nezrušitelné osvojení

Nezrušitelnou adoptí se rozumí adopce 2. stupně a je v praxi využívána daleko častěji, než adopce prostá. Liší se tím, že osvojitelé jsou zapsáni do rodného listu dítěte namísto rodičů.

Po zapsání osvojitelů do rodného listu dítěte, který je úplným výpisem z matriky, původní rodiče nemohou být „vymazáni“. Je to jediné místo, kde nadále figurují a kde je možno dohledat alespoň jejich jména. Údaje o biologických rodičích v matričním zápise zůstanou a pouze když je osvojené dítě zletilé, má právo do matriky nahlédnout a s těmito údaji se seznámit. Má možnost tak zjistit původ svých biologických rodičů. Zápis osvojitele místo rodiče osvojence má význam především v prohloubení poměru mezi osvojitelem a osvojencem. Vytvořit tak náhradní rodinu, která svou funkčností se nejen přiblíží, ale téměř vyrovná rodině biologické.

2.3 Přímá adopce

Dalším druhem adopce je adopce přímá neboli otevřená. Jedná se o osvojení, při kterém si biologičtí rodiče vybírají konkrétní osvojitele a těm je pak dítě svěřeno do předadopční péče. V zákoně o rodině je tento druh adopce uváděn na prvním místě a i v zemích EU je zcela běžný, bohužel náš stát rozhodl tento typ osvojení nezprostředkovávat a vyňal ho ze své kompetence. Stále je ale na prvním místě zájem dítěte a proto se dělá vše, aby do nové rodiny přišlo co nejdříve, bez mezistanice v kojeneckém ústavu. Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)

je toho názoru, že přímou adopci si mohou mezi sebou dohodnout pouze sami biologičtí rodiče a budoucí osvojitelé, pokud se navzájem znají. V případě, že rodiče nikoho takového neznají a obrátí se na Fond ohrožených dětí (FOD), ten jim přímou adopce díky mezerám v právním systému legálně zprostředkuje.

2.4 Mezinárodní adopce

Už z názvu vyplývá, že se jedná se o osvojení dětí do ciziny a z ciziny. Jedná se o formu náhradní rodinné péče, která se využívá tehdy, pokud se nedaří najít pro dítě vhodnou rodinu v zemi původu. Haagská konference mezinárodního soukromého práva v roce 1993 vypracovala a přijala Úmluvu o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodní adopci, kterou se upravuje toto mezinárodní osvojení. Tato úmluva vstoupila v České republice v platnost 1. 6. 2000 a spolu se zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, umožňuje osvojení dětí do ciziny a z ciziny. V Haagské úmluvě je jasně stanoven postup při osvojování dětí do zahraničí a zároveň určuje povinnosti a kompetence jednotlivých institucí. Definuje právo dětí v přednosti osvojení v zemi svého původu, zaručuje biologickým rodičům anonymitu a zásadně vylučuje jakékoliv zisky z adopcí.⁷

⁷ MATĚJČEK, Z. *Osvojení a pěstounská péče*.

3 Proces adopce

3.1 Fáze rozhodování

Za první důležitý krok u lidí, kteří se rozhodnou pro adopci, se považuje, že jsou si jisti svým odhodláním přijmout cizí dítě do své péče. Další a neméně důležitým krokem je, aby budoucí rodiče dítěti rozuměli a měli dostatek výchovatských předpokladů, ale také byli vytrvalí. Čeká je totiž nelehká, i když hezká rodičovská úloha. Neznamená to však, že po přidělení určitého dítěte určitým „hodným“ lidem, může být považována adopce za zdařilou.

3.2 Podání žádosti

V případě manželů nebo i jednotlivce, kteří se rozhodnou osvojit si dítě, musí navštívit oddělení sociálně právní ochrany dětí městského úřadu, příslušného dle trvalého bydliště.⁸

Zde musí žadatel (é) absolvovat anamnestický a motivační rozhovor se sociální pracovnící. Sociální pracovnice, která vede se žadateli rozhovor, se zaměří jaké důvody a jaká motivace je vedla k podání žádosti. Dalším předmětem rozhovoru jsou představy o dítěti, které mají budoucí rodiče, především jakého by mělo být věku, pohlaví apod. Sociální pracovnice vysvětlí další náležitosti nezbytné k podání žádosti o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli a předá nezbytné formuláře a tiskopisy. Ty se týkají osobních údajů, státního občanství, zdravotního stavu a ekonomických poměrů, které žadatelé doručí zpět sociální pracovníci. Ona je ta, která náhradní rodinnou péči zprostředkovává.

Spisová dokumentace žadatelů dále obsahuje:

- zprávu o sociálních poměrech žadatelů, kterou zpracovává sociální pracovnice
- opis z evidence Rejstříku trestů, který si vyžádá okresní úřad
- v případě osvojení písemné vyjádření a souhlas s tím, aby po uplynutí jednoho roku od právní moci rozhodnutí o zařazení do evidence žadatelů byli zařazeni též do evidence Úřadu pro zprostředkování osvojení dítěte z ciziny

⁸ Astro-Bohemia. *Fond ohrožených dětí: adopce*

- písemný souhlas s tím, že orgán sociálně-právní ochrany zprostředkující osvojení je oprávněn zjišťovat další potřebné údaje pro zprostředkování a také kdykoliv zjistit, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci
- písemný souhlas s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny, jestliže okresní úřad považuje takovou přípravu za účelnou
- stanovisko okresního úřadu k žádosti o zprostředkování osvojení

Po sepsání předepsaných formulářů sociální pracovníce provádí návštěvu žadatelů u nich doma. Tato návštěva slouží k seznámení bytové a rodinné situace a na základě posouzení a zpracování všech dostupných informací, předává žádost a veškerou dokumentaci žadatelů krajskému úřadu. V jeho kompetenci je vyrozumět žadatele o dalších potřebných úkonech, nejpozději však do 30 dnů od podání žádosti. Žadatelé jsou vyrozuměni o přijetí žádosti, jaké další kroky budou následovat a čeho se budou muset zúčastnit. Zároveň jsou písemně vyzváni formou pozvánky k účasti na odborné přípravě.

3.3 Odborná příprava

Odborná příprava spočívá v absolvování dvou přípravných kurzů pro budoucí rodiče a osvojitele.

První kurz probíhá ve dvou dnech. Programem prvního dne tohoto kurzu je vysvětlit žadatelům systém organizace, situaci a informace o náhradní rodinné péči a právních aspektech NRP. Druhý den se program zabývá vývojovou psychologií, náhradním rodičovstvím, vývojovou neurologií, návykovými látkami v anamnéze rodičů, pediatrií a následně diskusí uvedených témat.

Druhý kurz je jednodenní a zabývá se oblastí psychologie a výchovou dětí.

Témata zahrnují tyto okruhy:

- vývoj sociálních a citových vztahů dítěte, problematika formování přilnutí a jeho různých charakteristik
- výchovné přístupy a postoje
- vztah osvojitelů a biologických rodičů dítěte, sdělení pravdy o osvojení, důsledky pro identitu dítěte
- děti vlastní a osvojené

- základní psychické a sociální potřeby dítěte, psychická deprivace (strádání) a její důsledky pro vývoj osobnosti dítěte a utváření jeho chování, překonávání následků psychické deprivace
- problematika výchovy a vývoje dětí s odlišným etnickým pozadím a se speciálními výchovnými potřebami, možnosti výchovy a vzdělávání těchto dětí

Žadatelé mají příležitost v rámci kurzu se setkat s odborníky a hovořit s nimi o tom, co je zajímavé. Od dalších osvojitelů, kteří mají vlastní zkušenosti, mohou tak získat cenné informace týkající se adopce.

3.4 Odborné posouzení

Žadatelé, kteří procházejí celým přípravným kurzem, se musí podrobit psychologickému posouzení. Toto posouzení je souhrnem zkušeností, které ve svém životě žadatelé získali. Také slouží psychologovi k vytvoření uceleného názoru o tom, jaké měli osvojitelé dětství, jaká je stabilita jejich manželství a především jaké jsou jejich vlastnosti a rodičovské postoje a také důvody, které je vedou k přijetí opuštěného dítěte. Zároveň vyplňují dotazník na cca 600 otázek, který je součástí tohoto psychologického posouzení a jeho závěr, který vypracovává psycholog, se stává součástí žádosti o adopci.

Po skončení přípravných kurzů a psychologickém posouzení je žádost předána ještě posudkovému lékaři obecního úřadu, který se vyjadřuje ke schopnosti žadatelů ve vztahu k jejich zdravotnímu stavu.

Po zjištění všech skutečností a jejich vyhodnocení v rámci odborného posouzení, krajský úřad žadatele rozhodnutím buď zařadí, nebo nezařadí do evidence. Pokud žadatelé o adopci dostanou negativní rozhodnutí, mají právo proti tomuto rozhodnutí prostřednictvím orgánu, který rozhodnutí vydal, se odvolat k Ministerstvu práce a sociálních věcí.⁹

3.5 Období očekávání

Je to období, které nastává po splnění nutných požadavků a zařazení do evidence žadatelů. Pro mnohé je toto období nelehké, které může trvat různě dlouho. Spočívá to na regionu, neboť každý má různou čekací dobu a záleží to

⁹ MPSV. *Průvodce osvojením.*

především na představách žadatelů o svém budoucím adoptovaném dítěti. Požadavky na děti jsou však mnohdy vyšší, než mohou splňovat opuštěné děti potřebující rodinu. V současnosti je více dětí vhodných spíše pro pěstounskou péči než těch, které mohou být osvojeny. Opakem jsou žadatelé o osvojení, kteří převyšují nabídku na rozdíl od žadatelů o pěstounskou péči.

V tomto období by měla být o našem záměru informována širší rodina a přátelé, pokud tak už nebylo učiněno dříve a v neposlední řadě je nutné se psychicky a fyzicky připravovat na příchod dalšího člena rodiny.

3.6 Poradní sbor

Neexistuje žádný poradník a mechanické přidělování dětí žadatelům, ale je nutný individuální přístup. Hlavním cílem není vybrat žadatelům dítě podle jejich očekávání, ale vybrat co nejvhodnější rodinu pro dítě, které to potřebuje. Pro tento účel je v každém kraji ČR zřízen poradní sbor, jehož stálé členy jmenuje hejtmán.

Jedná se o tým odborníků reprezentovaný sociálními pracovníci, psychology, dětskými lékaři, řediteli kojeneckých ústavů, dětských domovů nebo jiných ústavních zařízení. Ti mají na starosti posuzovat jednotlivé případy opuštěných dětí, které mohou být předány do nové rodiny. Na základě komplexního hodnocení žádostí budoucích rodičů a podle určitého pořadí jsou z evidence žadatelů doporučovány konkrétním dětem vhodné rodiny.¹⁰

3.7 Seznámení se s dítětem a jeho převzetí

Po ukončení poradního sboru jsou vytipovaní žadatelé kontaktováni, že byli vybráni ke konkrétnímu dítěti. Jsou vyzváni, aby se dostavili na krajský úřad, kde musí doložit aktuální zprávy o zdravotním stavu a o sociálních poměrech. Po splnění formálních stránek jsou seznámeni pracovníky krajského úřadu s dítětem, lépe řečeno s jeho spisovou dokumentací, ke kterému byli vybráni.

Ze strany žadatelů dochází ke zvážení své současné situace a otevřeně mohou vyjádřit své názory a pocity. V případě projevení skutečného zájmu a odhodlání konkrétní dítě navštívit, je poté dohodnuto, kdy a kam se mají žadatelé dostavit. I zde dojde k pohovoru s lékaři, psychology, sociálními pracovníci a vychovateli, kteří dítě důvěrně znají. Jedná se o velmi důležitou návštěvu nejen

¹⁰ MATĚJČEK, Z. *Osvojení a pěstounská péče*. s. 24

pro budoucí rodiče, ale také pro pracovníky určitého zařízení, neboť jejich stanovisko a hodnocení celkové situace musí být respektováno.

V případě kojence při přijímání k osvojení je možné toto dítě vidět v kojeneckém ústavu, kde jsou k dispozici informace o jeho původu, zdravotním a psychickém stavu, právní situaci a dalších důležitých okolnostech. Pokud se pro toto dítě žadatelé rozhodnou, mají možnost po několika dalších návštěvách a vyřízení nezbytných formalit, odvézt si jej domů.

Při přijímání staršího dítěte je možné návštěvu dohodnout s příslušným dětským domovem a zcela nezávazně a neformálně dítě vidět. Žadatelé mohou hovořit s ředitelem, dětským lékařem, psychologem, sociální pracovnící a vychovateli, kteří seznámí „budoucí“ rodiče s celkovou anamnézou dítěte. Následující čas slouží pro zvážení všech okolností. Pokud se žadatelé rozhodnou dítě přijmout, mohou je po dohodě s ředitelem zařízení opakovaně navštěvovat. Návštěvami by měly být respektovány především individuální požadavky a potřeby dítěte. Vyvíjejí-li se zdárně vzájemné vztahy, přistupuje se k dalším krokům, a to k předání dítěte do rodiny. Domluví se předem den převzetí s ředitelem zařízení, ve kterém se dítě nachází, v součinnosti s pracovníky pro náhradní rodinnou péči. Rozhodující pro předání je zdravotní stav dítěte a připravenost rodiny.¹¹

3.8 Předadopční péče

Nelze popřít, že adopce je velký zásah do života, a to nejen náhradních rodin, ale především adoptovaného dítěte. Je proto nezbytné vytvořit tzv. „ochrannou“ dobu, která je zajištěna zákonem, a to nejméně na 3 měsíce. Důvodem je nutná adaptace, a to jak dítěte, tak žadatelů, u kterých začíná nová životní etapa. Toto období slouží pro ověření a zvážení předpokladů při vytváření uspokojivého a úspěšného vztahu mezi dítětem a rodinou. Po uplynutí tohoto období nastane vyřizování soudních záležitostí.

Pokud se jedná o kojence, v jejich případě soud rozhoduje o prostém osvojení. Ovšem po uplynutí jednoho roku dítěte může soud rozhodnout o osvojení nezrušitelném. Dítě je nastálo svěřeno novým rodičům se všemi náležitostmi, dostávají se mu stejná práva a povinnosti, jako by byl v běžné rodině.

¹¹ MATĚJČEK, Z. *Osvojení a pěstounská péče*.

4 Náhradní rodina

Pojem „rodina“ má mnoho významů. Jinak si ho vysvětlí dospělý, odborník a jiný úhel pohledu bude mít i dítě. Pokud bychom se chtěli dozvědět od dítěte, co pro něj rodina znamená, museli bychom použít taktiku, aby vše vycházelo z jeho přirozeného chování. Dítě vnímá rodinu pocitově, proto nezáleží, zda je vychováváno jednotlivcem nebo oběma rodiči. Ani nechápe souvislosti úřadů a legislativy, to pro něj není podstatné. Přijímá za své rodiče ty, kdo mu dává rodičovskou lásku, pocit jistoty a sounáležitost, ti mu představují jeho rodinu. Pro dítě je podstatné, aby se ve společenství svých blízkých cítilo bezpečně.

4.1 Pojetí domova a rodičovství

Dítě dokáže chápat a vytvářet si představu domova přibližně kolem dvou let věku. Neznamená to ale, že neumí reagovat na podněty a dát dostatečně najevo svou radost nebo dokonce nespokojenost. To vše je ovšem podmíněno, v jakém prostředí se nachází, kým je obklopeno a k rodičům, kteří mu poskytují zázemí tzv. rodina, která si vytváří citový vztah. Získává pocit bezpečí a jistotu domova. Tato jistota u něho přetrvává i po třetím roce věku, je to období, kdy se začíná seznamovat s širším okruhem lidí, a to platí i pro předškolní věk. Pro dítě je to vstup do neznáma, taková výpravná cesta za dobrodružstvím. Seznamuje se s širším okolím a získává první zkušenosti např. při odloučení od rodičů. Z tohoto předškolního období si dítě uchovává první vzpomínky, které si dokáže později vybavovat a často se to týká právě domova, se kterým je dítě tak úzce spjato. Školní věk přináší dítěti dělení svého světa. Jeho první část je místem, kde plní své pracovní povinnosti a ta druhá domovem, místem odpočinku, ale funguje zde jejich synchronizace. Toto období přináší dítěti možnost zapojit se do společenského života i jinak, než bylo zvyklé za účasti své rodiny. Různé kroužky a nejrůznější vyžití jsou pro něho obohacením a získávají mnoho zkušeností. Jak ale dítě stárne, tím více si uvědomuje, co pro něho rodina znamená.

Je také třeba zdůraznit, že rodinou není jen péče o děti několika dospělými, ale může jím být výchova v prostředí a jedincem, které z pohledu odborníků a společnosti bývá nepřijatelné. Stále je zachován vzorec rodiny, kde jsou prezentováni otec a matka. Výchova dítěte jedním rodičem i v dnešní době bývá často kritizována.

„Rodičovská role je důležitou součástí identity dospělého člověka. Je to role primárně biologicky podmíněná, která má i svou psychickou a sociální hodnotu. Je dost specifická, v mnoha směrech se liší od ostatních rolí dospělého věku.“¹²

4.2 Principy rodinné výchovy

- **Vzájemné uspokojování duševních potřeb dětí a jejich vychovatelů**

O rodinném soužití je možné mluvit tehdy, kdy dítě uspokojuje psychické potřeby rodičů, a rodiče uspokojují potřeby dítěte. Jde o vzájemnost potřeb a jejich uspokojování, což současně znamená vzájemnost pocitů uvolnění, vzájemnost spokojenosti, radosti a ostatních pozitivních prožitků, které takové uspokojování potřeb nutně provázejí. Pozitivním rysem existence dítěte v rodině je, že přináší spoustu nových podnětů. Umožňuje rodičům získat zkušenosti jinak nezískatelné. Dává jim pocit jistoty v citovém přilnutí dítěte k nim. Dává jim vědomí vlastní společenské hodnoty a užitečnosti.¹³

- **Trvalost a hloubka citových vztahů**

Citový vztah a jeho hloubka je charakteristickým znakem rodinné výchovy. Jedná se o vztah mezi dítětem a svými rodiči. Patří sem především uspokojování potřeb, jakými jsou životní jistota. Mít o koho se v životě opřít a v případě potřeby mít možnost koho požádat o pomoc. Je známo, že děti lásku nejen přijímají, ale také dávají. Rodiče si mnohdy nedokážou představit, že v budoucnu dojde k odloučení a dítě je opustí. Ovšem je zde reálná naděje, že děti, které je opustí, založí svou rodinu a budou mít děti. Ty budou moci převzít zkušenosti, vědomosti, naděje a ideály od svých prarodičů.

- **Společná budoucnost**

Jeden z důležitých úkolů rodiny při výchově dítěte je nejen uspokojování duševních potřeb a vytváření hlubokých citových vztahů, ale také vytvářet společnou budoucnost. Vyplývá to především ze dvou předpokladů. Jedním je, že rodič, který plánuje budoucnost svému dítěti, formuje vše pro jeho dobro a zároveň se nejen těší z jeho úspěchů, ale také si o něj dělá starosti. Druhým

¹² VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II.* s. 108-109

¹³ MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství.*

předpokladem ze strany rodičů je předvídat a formovat svou vlastní budoucnost. Plánování by měli rodiče provádět vždy ve vztahu k životní perspektivě dítěte. To, co dělají oba rodiče s ohledem na společnou budoucnost, není jen příznivé pro samotné rodiče, ale především pro jejich dítě. Svůj osobní čas neoddělují od času dítěte. Věnují se mu a vytvářejí podmínky pro jeho vývoj.

- **Společenství prostoru, času a prožitků**

Čas, který tráví dítě se svou rodinu, nelze srovnávat s časem, který tráví v jiných výchovných institucích. V rodině se dítěti dostává daleko větší pozornosti, neboť tento čas není rozmělněn, jako je tomu např. v dětských domovech. Zároveň vzájemné sdílení dítěte se svou rodinou lze označit jako „školu života“. Dochází k předávání zkušeností, soužití, společné činnosti, učení a nápodobě, a to formou, která je dítětem přijímána lépe, než je tomu v ústavách. Chování je přirozenější, otevřenější a upřímnější než kdekoli jinde. To ovšem za předpokladu, že děti a rodiče žijí ve společné domácnosti a všechno, co patří k obyčejnému dennímu životu, je přístupné všem. Neznamená to však, že rodiče se zřeknou svého soukromí ve prospěch svých dětí, protože každý z nich má právo, aby určitá část prožitků zůstala jen jejich. Platí to především v oblasti intimity rodičů.

4.3 Ovlivňující faktory

Mezi faktory, které ovlivňují rozhodování žadatelů při adopci dítěte, patří faktory biologické, vývojové, sociální a situační. Každý žadatel má jiné nároky a po této stránce je třeba k nim individuálně přistupovat. Žadatelům nezáleží na pohlaví ani na vnějším vzhledu, ale obávají se možných dosud neprojevených faktorů, které se mohou projevit během vývoje dítěte. Proto by žadatelé měli znát vlastnosti biologických rodičů dítěte a tím by se riziko níže uvedených faktorů snížilo.

4.3.1 Biologické faktory

Heredita

Nespornou základní daností, kterou je heredita, je i nevyhnutelné genetické dědictví po vlastních rodičích, které si dítě do náhradní péče přináší a s nímž je nutné v další výchově počítat. Geneticky podmíněny tělesné znaky člověka, mezi které patří temperament, inteligence a další základní rysy lidské osobnosti, bývají

působením vnějších vlivů prostředí významně utvářeny a přetvářeny. Přesto se k této danosti upíná poměrně nejvíce obav a nejistot ze strany nových vychovatelů dítěte. O dědičné podmíněnosti malého dítěte se nedá říct nic víc, než co je z jeho chování zjevné, nebo co lze zjistit jednoduchým psychologickým vyšetřením. V tomto případě jde o temperamentové rysy, úroveň inteligence a pravděpodobný směr jejího vývoje. U dědičných chorob lze genetickým rozbořem alespoň přibližně odhadnout riziko možného onemocnění dítěte. Společenská únosnost takového rizika je jedním z činitelů při určování vhodné náhradní péče. Vzhledem k tomu, že rodina s osvojeným dítětem má v podstatě plnit funkci vlastní rodiny, neměly by do ní přicházet děti s rizikem závažného genetického postižení vyšším než 10 %. Z hlediska hereditu je adopce zvlášť citlivá a náročná.¹⁴

Pohlaví

V zásadě by nemělo být faktorem, který by ovlivňoval výběr jednotlivých forem náhradní péče. Neexistuje tu specifická indikace ani kontraindikace. Přesto je nutné se některými okolnostmi zabývat. Za velmi příznivé se považuje, když adoptivní rodiče nemají vyhraněné požadavky na pohlaví. Je to příznivé pro adaptaci dítěte v nové rodině. Není však účelem vnutit osvojitelům chlapce či dívku, proti jejich představám, ale řadí se mezi prvky, které mají vliv na rychlost vyřízení adopce. Do náhradní péče přichází obecně více chlapců, ale zřetelně větší zájem je o děvčátka. Vzniká tak značný nepoměr v neprospěch chlapců. Je to způsobeno zřejmě vžitou představou, která je hluboce zakořeněna v našich kulturních poměrech. Tvrzení, že výchova děvčat je vděčnější a jednodušší než výchova chlapců, je věcí názoru a především přístupu k svěřenému dítěti. Otázka pohlaví by proto neměla být stěžejní v procesu adopce.

Vnější vzhled

Vnější zjev dítěte je dán geneticky, a tak je třeba k tomu i přistupovat. Brát tento vzhled jako danost, která se vyvíjí, mění, ale v různých směrech se s ní dá pracovat. Je tomu tak v případě, jedná-li se o úpravu vlasů, oblečení nebo hygienickou péči, to už je v možnostech nové rodiny. Proto stejně jako u pohlaví, neměl by se vzhled stát prvořadou záležitostí a být považován za podstatu při adopci. Má-li být dítě malé, velké, obézní, to se s určitostí nedá odhadnout ani u dětí vlastních. Pokud

¹⁴ MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*. s. 75

se nejedná o zvláštní anomálie, které lze zjistit v rámci prohlídek a rodinné anamnézy dítěte, pak se zde nejedná o nic, co by mohlo vést budoucí rodiče k zamítavému postoji v žádosti o adopci. Jednou z kategorií, která je také diskutabilní, je etnicky podmíněná charakteristika vzhledu dítěte. U těchto dětí nápadnost vzhledu vytváří napětí ve společnosti, a to z důvodu vysokých nároků na jejich výchovu. U nás jde nejčastěji o děti romské, mulaty a některé míšence. V těchto případech je osvojení indikováno pouze tehdy, pokud si osvojitelé jsou nápadností zjevu dítěte a všech možných komplikací z toho plynoucích vědomi.

Tělesný vývoj a zdravotní stav

Dítě s těžkým tělesným či zdravotním postižením přichází v úvahu pro osvojení jen zcela výjimečně. Individuální péstounská péče představuje specifickou indikaci, zatím se však praktikuje zřídka. Postižené děti přicházejí zatím většinou do ústavního zařízení. Úvaha o adopci spadá do stupně „přijatelného řešení“ spíše jen výjimečně, pouze ukáže-li se motivace osvojitelů přijatelnou.

4.3.2 Vývojové faktory

Do této kategorie je zařazen věk dítěte a s tím související vývojová úroveň, jakož i vývojové odchylky, které nejsou způsobeny „danostmi“, ale prostředím. Obecně lze říci, že s přibývajícím věkem dítěte ubývá možností vhodné náhradní péče.

Kojenecký věk

Kojenecký věk trvá od jednoho měsíce do jednoho roku. V tomto období dochází k rychlému rozvoji mnoha kompetencí, které jsou předpokladem k postupnému osamostatňování. V dnešní době se v prvním roce života projevují individuální rozdíly jednotlivých dětí v prožívání, chování a celkovém vývojovém trendu, než tomu bylo dříve.

Kojenec je schopen a motivován vnímat různé podněty z okolního světa a nějak na ně reagovat. S touto skutečností nazval Erikson kojenecké období receptivní fázi, což znamená otevřenost okolnímu světu.¹⁵

Kojenecký věk lze definovat jako fázi receptivity, kterou lze vyjádřit podle Vágnerové (2008) „*význam potřeby stimulace a s ní související potřeby učení*“.

¹⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.*

Přiměřená stimulace je proto pro kojence velmi důležitá. Aktivizuje bdělost, která je jednou z podmínek učení. Dále slouží pro rozvoj různých schopností a dovedností, tím dítě získává zkušenosti a dále se rozvíjí. A v neposlední řadě se stimulace stává základem při setkání s prostředím, díky kterému se dítě postupně orientuje, získává jistotu a přestává se bát.

První rok života dítěte znamená poznat to, co ho obklopuje a ty, kteří se o něj starají. Vytvořit si k prostředí a lidem vztah a naučit se důvěřovat svému okolí. Silná vazba na matku, která je v tomto období vytvořena, je velice silná a důležitá. Dítěti záleží na fyzické blízkosti, bezpečí a předvídatelnosti. Je nutné zajistit mu lásku, péči, bezpečí a příležitost zkoumat svět. Vnímat jeho potřeby a reagovat na ně něžnými dotyky, slovy nebo zpíváním. Co nejvíce zachovat obvyklý režim, protože dítě je velmi citlivé na změny, ale zcela nechápe, co je to adopce.

Batolecí věk

Je to období, které trvá od jednoho roku zhruba do tří let. V tomto období dochází k výraznému rozvoji mnoha kompetencí i dětské osobnosti. Charakteristickým znakem této fáze je osamostatňování a uvolňování z různých vazeb, spojené s expanzí do širšího světa. Je to období první emancipace, která je podmínkou dalšího vývoje. Tento batolecí věk nazval Erikson obdobím autonomie. V této době dochází u batolete k uvolňování vazeb na matku a naopak k úsilí sebeprosazení, o potvrzení svých kompetencí, ale i o zjištění svých limitů. Toto je jeho vývojový úkol, který může být zablokován nejistotou, nedostatkem důvěry ve vlastní možnosti, ale i objektivní důvody, jakými jsou nemoc či nevhodné výchovné vedení.¹⁶

V tomto věku proto batolata silně reagují na změnu prostředí. Je proto normální, když malé dítě zneklidní v okamžiku, kdy vyjdete z místnosti, a zároveň hlasitě protestují, když je chcete držet v náručí a chtějí dolů. To vzdorovité „ne“ spojené s fyzickými projevy chut' dělat všechno sám, patří mezi typické chování batolete. Neumí se samo pořádně vyjádřit, ale o to lépe všemu rozumí. Nejenže rozumí některým slovům, ale hlavně vnímá tón hlasu a emocím, které jsou rodiči vyjadřovány.

¹⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.* s. 119

Věk předškolní

Předškolní období trvá od 3 do 6 - 7 let věku dítěte. Toto období nekončí jen dovršením věkové hranice, ale nástupem do školy. Charakteristické pro tento věk je stabilizace vlastní pozice a vztahu k okolnímu světu. V jeho poznání dítěti pomáhá představivost. Ta je založena na fantazii, podle které zpracovává získané informace. Uvažuje na základě intuice, bez logického uvažování. Předškolní věk je označován jako období „podnětů“, ve kterém dítě má potřebu něco zvládnout. Jedná se o období, které lze chápat jako fázi přípravy na život ve společnosti. Dítě přijímá řád, kterým je upraveno jeho chování k různým lidem.

Charakteristické pro předškoláky je, že hledají vlastní identitu, učí se novým motorickým a jazykovým dovednostem, zkoumají role a vztahy v rodině. Typické je i navazování nových přátelství mimo rodinu, proto nástup do školy je jednou z nejvýznamnějších událostí života dítěte. Znamená určitý zlom v jejich životě a je důležitým sociálním mezníkem. Dítě automaticky získává novou roli, která je limitovaná dosažením věku. Zároveň si začínají uvědomovat, že rodiče nevědí vše a začíná je zajímat, jak se stali součástí rodiny. Mnohdy tomu nasvědčují i jejich všetečné otázky, na které se ne vždy lehce odpovídá.

Vývojová úroveň a prognóza dítěte

Pokud se u dítěte předpokládá normální inteligence, není omezována ani jedna z forem náhradní rodinné péče. V případě podprůměrné inteligence, která nemusí, ale může znamenat návštěvu zvláštní školy, je osvojení přijatelné za určitých podmínek. Jednou z nich je, že osvojitelé jsou si vědomi této skutečnosti a jsou s ní vnitřně vyrovnáni. Pro děti s podprůměrnou inteligencí bývá nejvhodnější pěstounská péče individuální nebo skupinová. V pěstounské péči se tyto děti uplatňují až nad očekávání dobře.

Postižené dítě

Dítě, které je postižené, má ve srovnání s ostatními dětmi minimální šanci na adopci. Většinou zůstává závislé na ústavní péči. O tom, kam bude zařazeno, záleží na míře jeho postižení.

Mentální retardace

Jedná se o trvalé snížení rozumových vlastností, které vzniká důsledkem organického poškození mozku. U dětí s touto poruchou se jedná o stav neměnný. V případě střední a těžké retardace je dítě umisťováno do ústavů sociální péče. Pěstounská péče může přijít v úvahu jen zcela výjimečně. Děti s poruchou vývoje lehké mentální retardace zůstávají většinou ve zvláštních odděleních kojeneckých ústavů a dětských domovů. Osvojení se připouští, ale přichází v úvahu jen zcela výjimečně. Pěstounská péče individuální i skupinová představují přijatelné řešení.

Vývojová retardace způsobená prostředím

Ve vývoji dítěte sehrává velkou úlohu prostředí, ve kterém žije. Dítě umístěné v ústavních zařízeních je poznamenáno nepříznivými vlivy z takového prostředí, proto je nutné počítat s psychickou deprivací různého stupně a různých forem. Pro tyto děti jsou vhodné všechny formy náhradní péče, ale na základě podrobnějších rozborů a diagnostik lze provést další dělení podle charakteristik konkrétního jedince.

Podle charakteristických typů psychické deprivace lze uvažovat takto:

Typ dobře přizpůsobený – děti se v ústavu projevující zcela nenápadně, snadno se přizpůsobují prostředí a v kolektivu. Jsou vhodné nejen pro osvojení, ale také pro všechny formy náhradní rodinné péče.

Typ útlumový – děti pasivní, až apatické, jejichž útlum aktivity je většinou způsoben nedostatkem citů a smyslových podnětů. Tento typ často bývá spojován s mentální retardací. Pro osvojení je méně vhodný, proto jsou doporučovány formy pěstounské péče, specificky pak pěstounská péče individuální.

Typ s náhradním uspokojením – jde o děti s neurotickou poruchou chování, které jsou nadměrně aktivní, agresivní, mohou se u nich objevit i sadistické tendence apod., což je způsobeno nedostatkem citů, proto pro tento typ platí totéž co pro typ útlumový.

Typ sociálně hyperaktivní – děti bez zájmu o hru, práci a učení; obtížně navazují hlubší vztahy, neznají věrnost apod.; tento typ je málo vhodný pro osvojení, spíše se doporučuje pěstounská péče. Každá forma pěstounské péče má však svá specifika a je nutné pečlivě uvážit a vybrat vhodný typ.

Typ provokativní – jde o děti citově strádající, které se domáhají pozornosti dospělých; bývají vůči ostatním dětem agresivní. Jedná se o vhodný typ pro osvojení, neboť se velmi rychle přizpůsobí novému prostředí a vytváří si tak silné citové vazby. Rovněž se doporučuje i pěstounská péče, více forma individuální než skupinová.

Mezi další formy nepříznivých vlivů prostředí, které mají negativní dopad na dítě, je zanedbanost. Jedná se o nedostatky, které si dítě nese ze své původní rodiny. Může se jednat o hygienické návyky nebo normy charakteristické pro společnost. Důležitou úlohu zde hraje kulturní zázemí, protože v rodinách, kde jsou odlišné kulturní zvyklosti od našich, se mohou objevit problémy nejen komunikační, ale také výchovné. Pro tyto případy jsou vhodné všechny formy náhradní rodinné péče.

U dětí s poruchou chování, které je vyvoláno nevhodnou předchozí výchovou, jsou doporučovány náhradní rodinná péče a péče ústavní. Je nutné rozlišovat podle povahy daného případu a dbát zvláštní opatrnosti při úvaze o adopci. Specificky je indikována individuální pěstounská péče s možností terapeutického vedení dítěte.¹⁷

4.3.3 Sociální faktory

Jedná se z pohledu sociálního o faktory, které přicházejí s dítětem do kontaktu a které většinou patří do rodiny. Patří sem nejen rodiče, ale celé široké příbuzenstvo. Společnost jako taková se rovněž řadí do sociálních faktorů, protože dítěti umožňuje nejen získávat informace, ale vytvářet podmínky k osvojování norem.

Vlastní rodiče

Z pohledu náhradní péče vlastní rodiče dítěte mohou znamenat komplikace při osvojování. V tomto případě je lepší, pokud má dojít k osvojení dítěte, aby vztah vlastních rodičů k dítěti byl co nejmenší, aby se celý proces neprotahoval jen z důvodu chvilkového zájmu k dítěti (např. formou návštěv apod.). Čím méně tedy rodiče existují, tím lépe pro dítě. V opačném případě, když zájem ze strany vlastních rodičů k dítěti je zřejmější, tím více přichází v úvahu pěstounská péče.

¹⁷ MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. s. 204

Sourozenci

Pokud se jedná o osvojení sourozenců, zůstává pravidlem, že patří k sobě a nemělo by docházet k jejich rozdělení. Dochází k tomu ve zcela výjimečných případech u postižených dětí. Pro sourozence je doporučována skupinová pěstounská péče. V případě samotného dítěte může přicházet v úvahu osvojení nebo individuální pěstounská péče.

4.3.4 Situační faktory

Mezi důležité faktory při rozhodování, kam které dítě přijde, je lokalizace zařízení náhradní rodinné péče, zda je ve městě nebo na vesnici. Jsou-li dostupná zdravotnická zařízení, speciální školní zařízení aj. Jaké je složení obyvatelstva v místě a okolí. Další okolností je vzdálenost nového bydliště dítěte od původní rodiny a jaká je nabídka a poptávka po dětech do náhradní rodinné péče. Existuje velký přebytek zájemců o osvojení a vhodných pěstounů je zatím v evidenci žadatelů málo.

4.4 Seznámení dítěte s minulostí

U osvojitelů bývá nejčastěji kladenou otázkou, zda mají dítěti říci, nebo neříci pravdu o jeho původu. V případě, že se rozhodnou mu říci o jeho minulosti a jak se dostalo do jejich rodiny, tak řeší kdy to říci dítěti a především jak. Z mnoha studií a názorů, které mluví jednoznačně, říci dítěti pravdu.

„Nestačí skutečnost o adopci sdělit, je třeba ji sdílet. Vědomí totožnosti je vlastně věcí celoživotního vývoje. Začíná už hluboko v dětství a pokračuje až do stáří. Znamená to, že dítě má s vědomím, že je adoptované, vyrůstat a dospívat. Svou identitu adoptovaného dítěte má postupně rozvíjet, vzdělávat, kultivovat.“¹⁸

Je velká chyba adoptivních rodičů, když se domnívají, že prvním sdělením dítěti, že je adoptované, učinili zadost. Je nutné brát v úvahu to, že dítě informace tohoto typu daleko pomaleji zpracovává a je nutné, aby celé záležitosti porozumělo a přijalo ji.

Tím, že se rodiče rozhodnou o adopci dítěti říci, vytvářejí si tím lepší půdu nejen pro výchovu, ale i vzájemné porozumění a důvěru. Jsou prvními, kteří předají

¹⁸ MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. s. 212

dítěti otevřenou a přesnou informaci a tím se vyhnou nepříjemnostem, které mohou nastat, pokud se dítě dozví, že je adoptované od někoho jiného. Odpadá tím strach a obavy z nečekaného odhalení, reakce dítěte, ale také okolí.

Vhodnou dobou pro sdělení pravdy dítěti o tom, že je adoptované, je podle odborníků přibližně od tří let věku. Je to doba, kdy dítě nejlépe přijímá řád, který v rodině panuje. Informace přijímá otevřeně, bez problémů a bez sebemenšího rozebírání. Dítě by mělo být s věcí adopce seznámeno před nástupem do školy. Pozdější sdělení může být problematické.

Je několik způsobů, jak dítěti sdělit pravdu o jeho původu. Může to být formou pohádky, kterou rodiče vypráví dítěti před spaním. Také při prohlížení fotografií mohou rodiče dítěti vyprávět, jak si ho našli v kojeneckém ústavu nebo v dětském domově a jak se stalo jejich milujícím dítětem. S postupným dospíváním a chápáním mohou rodiče dítěti sdělovat více podrobností. Nesmějí ho však nechat v citovém zmatku nebo nejistotě. Vyprávění by mělo probíhat pozitivní formou. Dítě by mělo cítit sounáležitost a citovou vazbu svých nových rodičů.

5 Desatero NRP

- Nebát se přijmout své „náhradní“ rodičovství za své!
- Nebát se o lásku dítěte! Vzájemný vztah mezi rodiči a dítětem se vytváří soužitím čili sdílením života.
- Nebát se pracovat na sobě samých! Porozumění je prvním předpokladem účinné péče a pomoci, kterou dítě potřebuje. Nebát se učit po celý život – a to i od našich dětí.
- Zatajená pravda je v mezilidských vztazích nebezpečná. Nový svazek nemůže pojistit sebelepší zákon (natož pojišťovna), nýbrž pravda!
- Dítě má o sobě vědět víc, než vědí ostatní. Nemělo by být zaskočeno nečekaným sdělením důležitých informací o svém původu a historii.
- Nestačí sdělovat, je třeba sdílet! Nečekat, až se dítě začne samo vyptávat, ale při vhodné příležitosti začít vyprávět sami!
- Dítě sice není z nás, není „naší krve“, ale je naše! Bezpodmínečné přijetí dítěte je nezbytnou podmínkou dobrého rodičovství.
- Počítat raději s horším, tím lepším se nechat překvapit. Výchova a rodičovská péče nejsou všemocné – nemít přepjatá a nadměrná očekávání, k dítěti nepřiměřené požadavky!
- O vlastních, biologických rodičích říkat dítěti jen to dobré! Vždy je možné ukázat jejich nemoc či nemohoucnost, nedostatek podpory a pomoci z okolí, nešťastnou shodu okolností. Nesoudit a neodsuzovat.
- Neizolovat dítě v kruhu nejužší rodiny! Otevřené rodinné společenství je tou nejlepší školou života a mezilidských vztahů. A modely, které dítěti v tomto ohledu lze nabídnout, je budou provázet po celý jeho život.¹⁹

¹⁹ MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*. s. 93-96

II EMPIRICKÁ ČÁST

6 Průzkum

Druhá část bakalářské práce je zaměřena na průzkum, kterým byl sledován průběh adopce a šance ve srovnání žadatelů jako pár a žadatel jako jednotlivec i to, jaký je zájem o adopci a náročnost celého procesu. Tento průzkum se prováděl pomocí dotazníku, kdy respondenti byli osloveni prostřednictvím internetových stránek. Dále pomocí rozhovoru se sociální pracovníci bylo zjišťováno, jaký je průběh adopce u matky na svobodě a otce ve výkonu trestu. Jaká jsou práva matky a jaká otce ve vězení, zda má právo matka dát k adopci dítě bez svolení otce dítěte, a zda má otec možnost se k celé záležitosti vyjádřit.

6.1 Cíle a předpoklady bakalářské práce

Cíle

Cílem praktické části je zjistit průběh a šance ve srovnání žadatelů jako pár a jako žadatel jednotlivce, zjistit náročnost průběhu adopce a dále zjistit průběh adopce u matky na svobodě a otce ve vězení.

Předpoklady

- P 1: Předpokládá se, že u více než 80% uchazečů samožadatelů není šance na adopci.
- P 2: Lze předpokládat, že nejméně 60% respondentů označuje průběh adopce za psychicky náročný.
- P 3: Lze předpokládat, že 20 - 30% respondentů by celý proces adopce znovu neabsolvovalo.
- P 4: Předpokládá se, že nejméně 60% matek nabízí ve většině případů adopci bez souhlasu otce dítěte.

Ze stanovených cílů výzkumu vycházejí následující úlohy

- výběr zkoumaného vzorku respondentů
- stanovit si metody průzkumu
- sestavit dotazník vlastní konstrukce
- realizovat průzkumové šetření na vybraném vzorku respondentů
- rozhovor se sociální pracovníci
- rozbor a vyhodnocení sběru dat
- zhodnocení a interpretace průzkumu

6.2 Popis zkoumaného vzorku

Zkoumaným vzorkem bylo 36 respondentů čekatelů na adopci v Praze, z nichž 8 byli samozadatelé a ostatní tvořili pár. Tyto respondenti byli osloveni prostřednictvím emailových adres, které byly získány na doporučení sociální pracovnice na internetových stránkách adopce.com.

6.3 Metody průzkumu

Vzhledem k povaze problému a počtu lidí, kterých se tato problematika dotýká, byla využita k získání dat průzkumná metoda ve formě anonymního dotazníku. Jde o jednu z nejrozšířenějších metod sbírání dat. Dále byla využita metoda individuálního rozhovoru, který probíhal osobně „face-to-face“ se sociální pracovnící, která se touto problematikou zabývá. Tento rozhovor se odvíjel podle přesného znění otázek, které byly předem připraveny.

6.4 Dotazníkové šetření

Dotazník, jehož plná verze je uvedena v příloze A, obsahuje 27 otázek, které jsou uzavřené, polouzavřené a otevřené. U některých otázek bylo možné označit i více než jednu odpověď nebo možnost známkového hodnocení. Dotazník byl zaměřen na respondenty čekající na adopci. Získaná data jsou zpracována formou tabulek a grafů, které jsou vyjádřeny pomocí absolutní četnosti (AČ) – prosté číslo a relativní četnosti (RČ) vyjádřené %, která jsou zaokrouhlena na celá čísla.

6.5 Realizace průzkumného šetření

Na emailové adresy respondentů byly rozeslány dotazníky k vyplnění a zpětnému zaslání na internetovou adresu, která byla předem vytvořena pro účely tohoto výzkumu. Z celkové počtu 40 dotázaných se vrátilo 36 odpovědí vhodných pro průzkum, který byl realizován v měsíci prosinci 2010 a lednu 2011.

6.6 Rozhovor se sociálním pracovníkem

Pomocí rozhovoru se sociální pracovnící byla ověřena právní stránka problému u případů, kdy otec byl ve vězení a matka na svobodě, která chtěla dát dítě k adopci. Tato metoda byla využita pouze pro vyhodnocení P4.

Rozhovor se sociální pracovnící probíhal na nejmenovaném úřadě městské části v Praze, Odboru sociálních věcí a zdravotnictví. Sociální pracovnice je vedoucí

oddělení péče o rodinu a dítě, ve kterém pracuje 16 let. Ochotně odpovídala na otázky, týkající se výše uvedené problematiky, ale jejím přáním bylo zůstat v anonymitě.

V úvodu rozhovoru byly zjištěny základní informace o adopci jako takové, během kterého se potvrdily poznatky, které jsou popsány v teoretické části. V rámci tématu pohovořila sociální pracovnice o skutečnosti, která se týkala jednotlivců. Zajímavě zněl výrok: *„Nejen v naší městské části, ale celkově v Praze vůbec, se ještě nepodařilo jednotlivci, aby adoptoval dítě.“*

V průběhu rozhovoru se přešlo ke specifické skupině žen, které se snaží dát dítě k adopci bez souhlasu otce ve výkonu trestu. Byly zde získány poznatky, že bez souhlasu otce mohou dát dítě k adopci pouze v tom případě, že neuvedly otce v rodném listu dítěte. Uvedla, že podle jimi vedenými statistikami tvoří tyto ženy téměř 70% z celkového počtu žen, které dávají dítě k adopci. Jedná se především o ženy ze slabších sociálních poměrů, které mnohdy ani otce neznají. Tímto se potvrdil P4, který předpokládal, že těchto žen je nejméně 60%. Zbýlých asi 30% žen, které mají souhlas otce, se k tomuto kroku rozhodnou z důvodu rozchodu s partnerem nebo nedostatku financí či ztráty bydlení. V posledních letech přibývá i případů, kdy důvodem k adopci dítěte bývá závislost rodičů na návykových látkách.

V závěru rozhovoru došlo na téma „Jaká práva má otec ve výkonu trestu, pokud se matka jeho dítěte rozhodne pro adopci“. Práva otců jsou stejná jak na svobodě, tak ve výkonu trestu, tzn. pokud je uveden v rodném listě dítěte, musí tak dát písemný souhlas do protokolu, který je v případě adopce nezbytný.

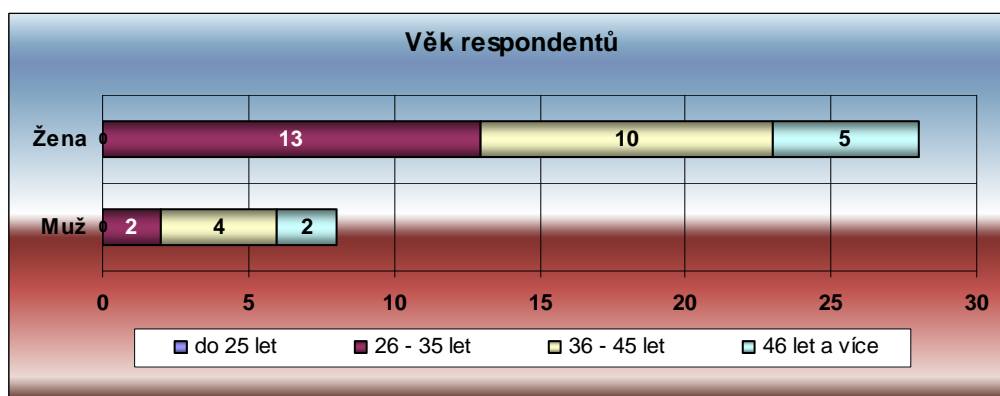
6.7 Analýza získaných dat a jejich interpretace

Studiem odborné literatury a internetových zdrojů zabývajících se adopcí a dotazníkovým šetřením byla snaha zjistit průběh a šance na adopci ve srovnání žadatelů jako pár a jako jednotlivce a zjistit náročnost průběhu adopce. Dále zjistit průběh adopce u matky na svobodě a otce ve vězení. Pro přehlednost výsledků průzkumu bylo uvedeno před každou otázkou číslo otázky a následně položena otázka respondentům. Plná verze dotazníku je uvedena v příloze A.

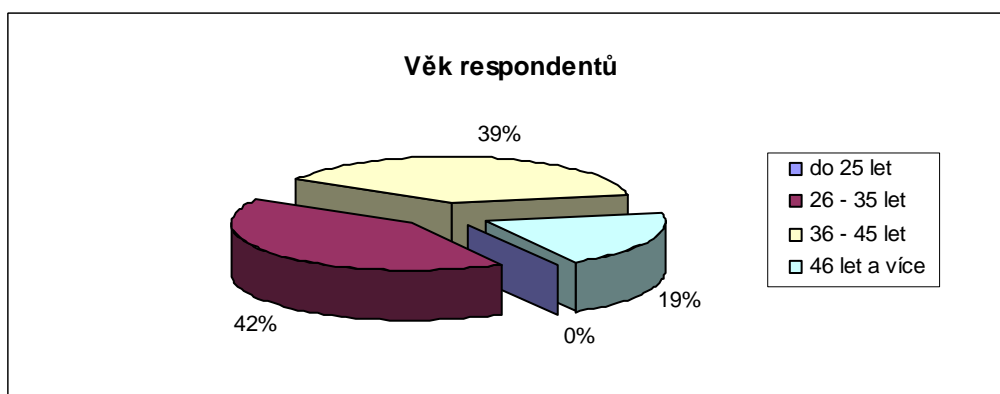
Otázka č. 1: Kolik je Vám let?

Tabulka č. 1 Věk respondentů

Věk respondentů	Počet odpovědí			Počet v %
	Muž	Žena	Celkem	
do 25 let	0	0	0	0
26 - 35 let	2	13	15	42
36 - 45 let	4	10	14	39
46 let a více	2	5	7	19
Celkem	8	28	36	100

Graf č. 1 – Zpracování údajů k otázce č. 1

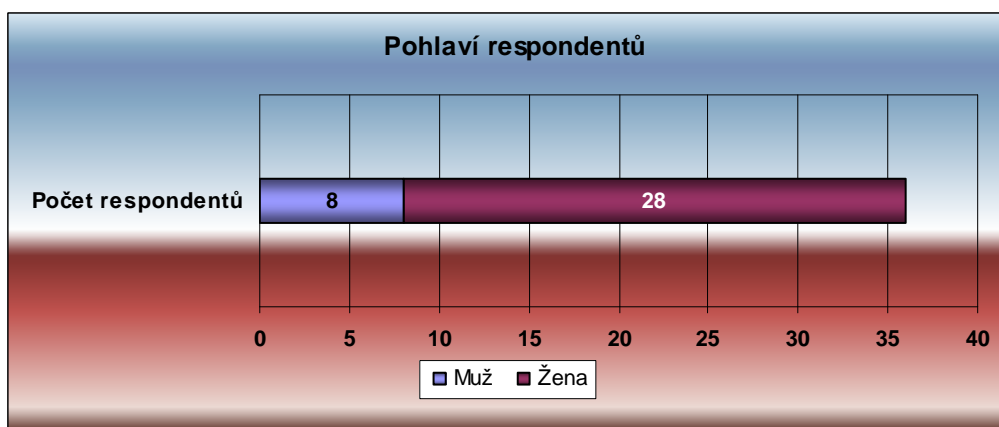
Graf č. 2 – Zpracování údajů k otázce č. 1

Z výsledků dotazníkové šetření vyplývá, že nejčastější věkovou skupinou dotazovaných bylo rozmezí 26 - 35 let (42%) a 36 – 45 let (39%). Nejmenší zastoupení tvořili respondenti ve věku 46 let a více s 19%. Věk do 25 let nebyl zastoupen žádným respondentem (0%). Z toho lze usuzovat, že o adopci žádají zralejší jedinci, kteří nedoufají ve vlastního potomka.

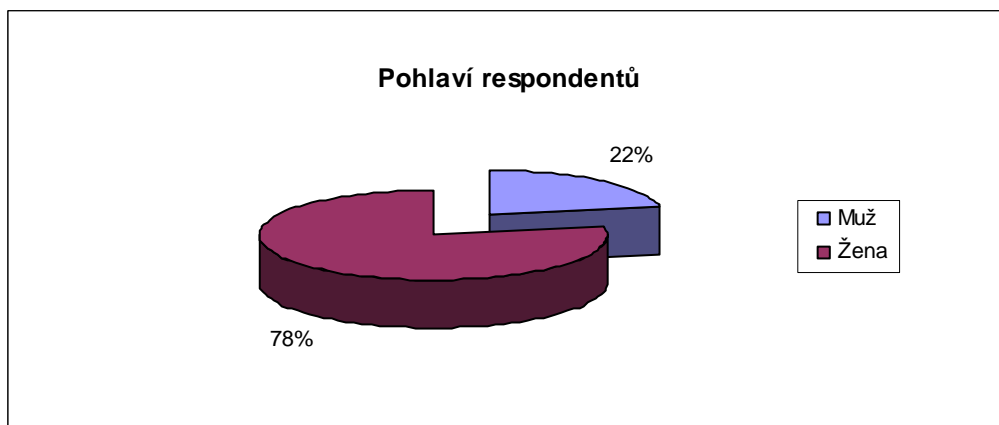
Otázka č. 2: Jaké Vaše pohlaví?

Tabulka č. 2 Pohlaví respondentů

Pohlaví	Počet odpovědí	Počet v %
Muž	8	22
Žena	28	78
Celkem	36	100

Graf č. 3 – Zpracování údajů k otázce č. 2

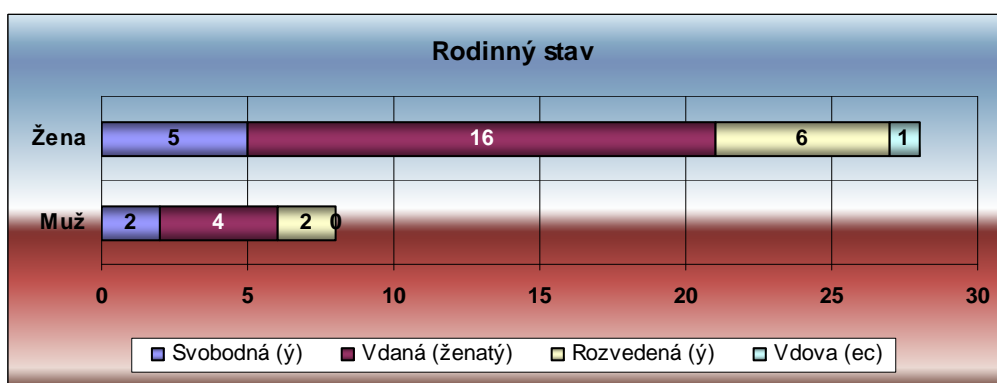
Graf č. 4 – Zpracování údajů k otázce č. 2

V rámci průzkumu bylo provedeno dělení podle pohlaví. Z celkového počtu dotazovaných bylo 28 žen (78%) a 8 mužů (22%). Vzhledem k biologickým potřebám je u žen větší pravděpodobnost uspokojení mateřských citů osvojením dítěte, než je tomu u mužů, to vyplývá i z výše uvedených grafů č. 3 a 4.

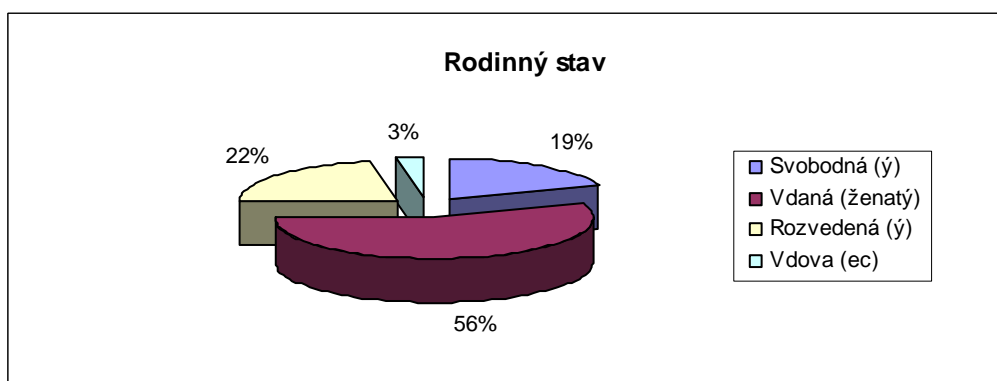
Otázka č. 3: Jaký je Váš rodinný stav?

Tabulka č. 3 Rodinný stav

Rodinný stav	Počet odpovědí			Počet v %
	Muž	Žena	Celkem	
Svobodná (ý)	2	5	7	19
Vdaná (ženatý)	4	16	20	56
Rozvedená (ý)	2	6	8	22
Vdova (ec)	0	1	1	3
Celkem	8	28	36	100

Graf č. 5 – Zpracování údajů k otázce č. 3

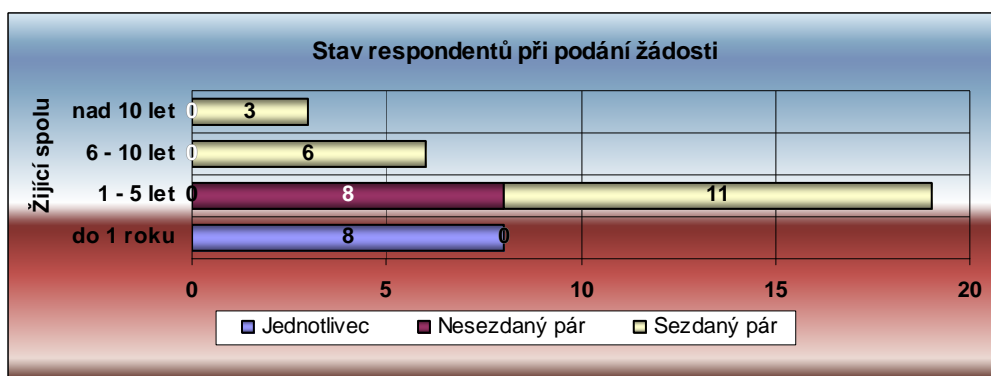
Graf č. 6 – Zpracování údajů k otázce č. 3

Otázka bude sloužit ke zpracování a vyhodnocení P1. Z celkového počtu zkoumaného vzorku tvořilo 20 (56%) vdaných/ženatých. Dále 8 (22%) rozvedených, 7 (19%) svobodných a jedna vdova (3%). Vzhledem k tomu, že byli osloveni žadatelé o adopci, lze usoudit, že největší šanci mají sezdané páry a rodinný stav zde sehrává velkou úlohu. Toto je patrné i z níže uvedené tabulky č. 4.

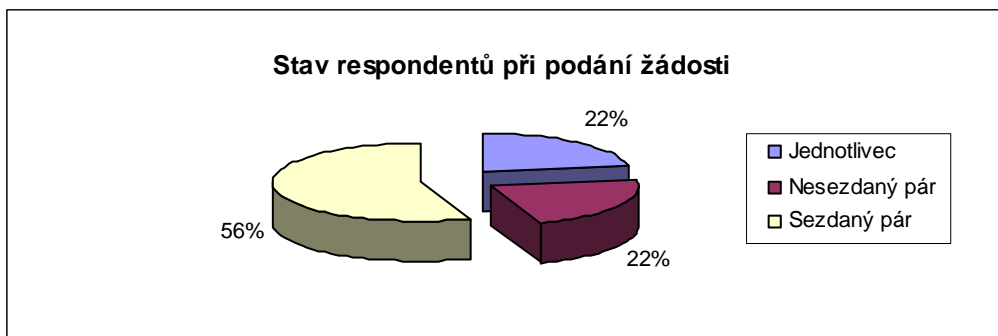
Otázka č. 4: **Žádost jste podal (a) jako:**

Tabulka č. 4 Stav respondentů při podání žádosti

Stav respondentů	Počet odpovědí				Počet %
	do 1 roku	1 - 5 let	6 - 10 let	nad 10 let	
Jednotlivec	8	0	0	0	22
Nesezdaný pár	0	8	0	0	22
Sezdaný pár	0	11	6	3	56
Celkem	8	19	6	3	100

Graf č. 7 – Zpracování údajů k otázce č. 4

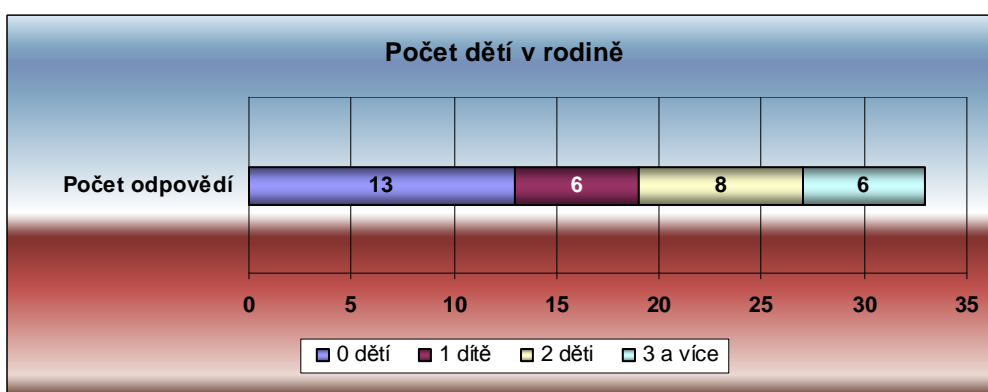
Graf č. 8 – Zpracování údajů k otázce č. 4

Otázka, která souvisela s otázkou č. 3, byla důležitá ke zpracování P1. Celkové výsledky udávají, že nejvíce žadatelů tvoří sezdané páry 20 (56%) a zbytek dotazovaných tvoří 8 (22%) jednotlivců a 8 (22%) nesezdaných žadatelů. Nejpočetnější zastoupení bylo zaznamenáno u 19 (53%) žadatelů žijících spolu 1 – 5 let a dále 8 (22%) žadatelů do 1 roku, 6 (17%) žadatelů 6 - 10 let a nad 10 let 3 (8%) žadatelé. Z těchto údajů je patrné, že největší touha po dítěti není bezprostředně na začátku vztahu, ale po určité době, kdy dojde k bližšímu poznání a zajištění sociálního zázemí.

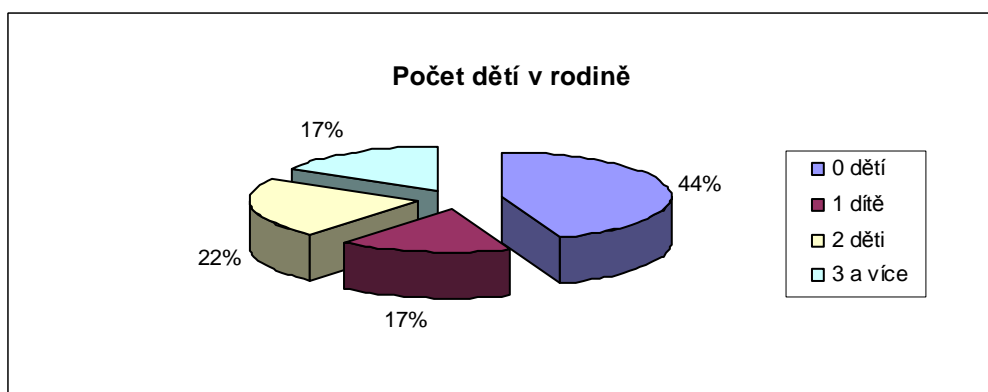
Otázka č. 5: Kolik dětí je součástí Vaší rodiny?

Tabulka č. 5 Počet dětí v rodině

Počet dětí	Počet odpovědí	Počet v %
0 dětí	13	44
1 dítě	6	17
2 děti	8	22
3 a více	6	17
Celkem	36	100

Graf č. 9 – Zpracování údajů k otázce č. 5

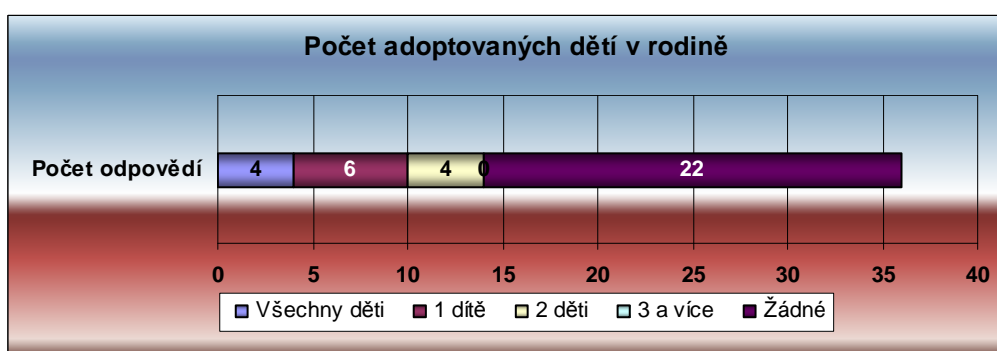
Graf č. 10 – Zpracování údajů k otázce č. 5

Z výše uvedeného grafu je patrné, že nejvyšší procento zaujímalo 13 (44%) respondentů, kteří neměli žádné dítě. 8 (22%) jedinců tvořili zájemci o adopci, kde v jejich péči byly dvě děti. Dále pak u 6 (17%) zájemců bylo buď jedno nebo tři a více dětí. Z velkého procenta zastoupení, kde v rodině nebylo ani jedno dítě, je patrné, jakým směrem se bude v budoucnu ubírat zájem o rozšíření rodiny.

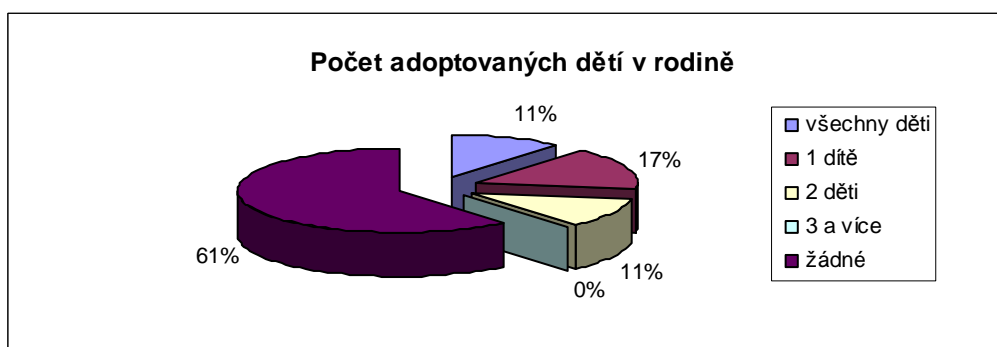
Otázka č. 6: Kolik z nich je adoptovaných?

Tabulka č. 6 Počet adoptovaných dětí v rodině

Počet dětí	Počet odpovědí	Počet v %
Všechny děti	4	11
1 dítě	6	17
2 děti	4	11
3 a více	0	0
Žádné	22	61
Celkem	36	100

Graf č. 11 – Zpracování údajů k otázce č. 6

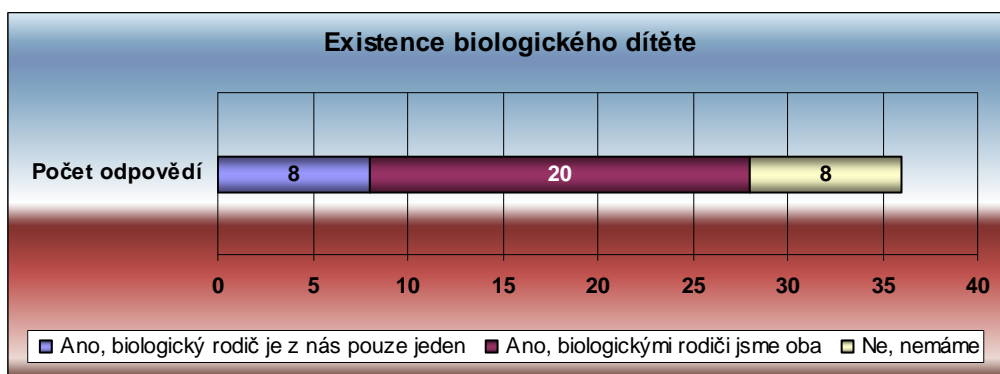
Graf č. 12 – Zpracování údajů k otázce č. 6

Otázka souvisela s otázkou č. 5. Celkové výsledky udávají, že u 22 (61%) žadatelů nebylo adoptováno žádné dítě. Naopak u 6 (17%) žadatelů proběhla adopce jednoho dítěte a u 4 (11%) dokonce všech dětí nebo alespoň dvou. Jediná kategorie adoptovaných dětí, která nebyla zastoupena, je adopce 3 a více dětí (0%). Toto zjištění je alarmujícím ukazatelem úspěšnosti adoptovaných dětí, kterým by se měli zabývat naši zákonodárci. Ti se zabývají a schvalují zákonné podmínky, za kterých lze adoptovat dítě.

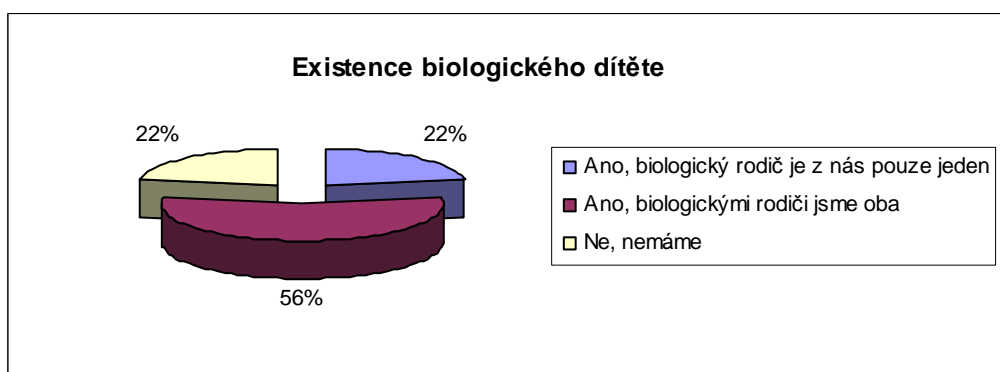
Otázka č. 7: Máte biologické dítě?

Tabulka č. 7 Existence biologického dítěte

Existence biologického dítěte	Počet odpovědí	Počet v %
Ano, biologický rodič je z nás pouze jeden	8	22
Ano, biologickými rodiči jsme oba	20	56
Ne, nemáme	8	22
Celkem	36	100

Graf č. 13 – Zpracování údajů k otázce č. 7

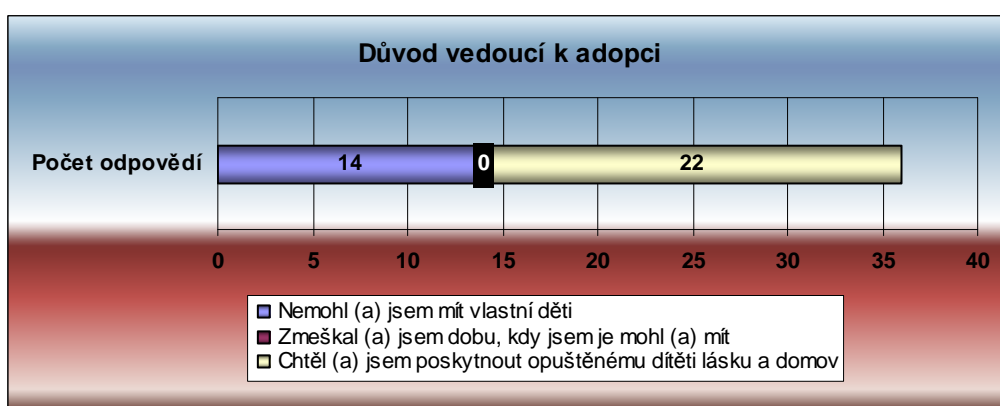
Graf č. 14 – Zpracování údajů k otázce č. 7

Z grafu je patrné, že 20 (56%) dotázaných byli biologickými rodiči oba. Naproti tomu 8 (22%) tvořili rodiče, u kterých byl pouze jeden z nich biologickým rodičem. Stejně tomu bylo u dotázaných, kde nebyl biologickým rodičem u 8 (22%) ani jeden z nich. Převážná část žadatelů o adopci měla vlastní děti, ale přes procentuální převahu, která je patrná v grafu č. 14, dochází v naší republice ke snížení počtu narozených dětí biologickým rodičům. Toto je patrné v grafu č. 10, kde v rodinách nemají například ani jedno dítě.

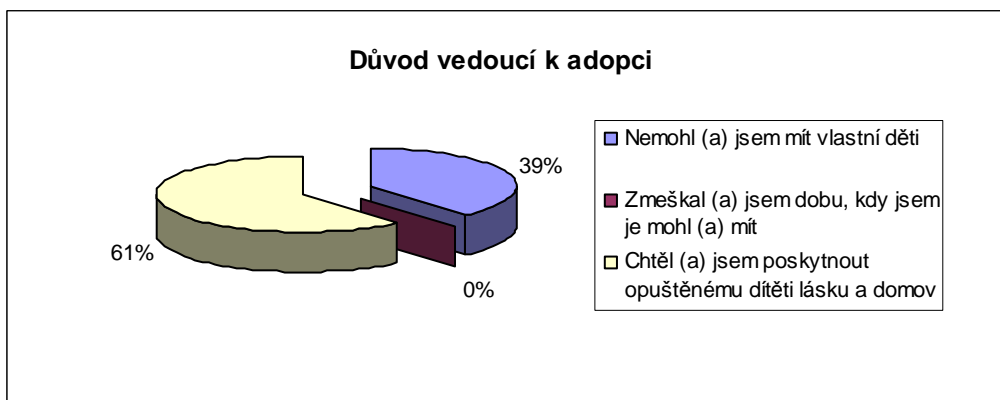
Otázka č. 8: Co Vás vedlo k rozhodnutí, že jste si podal (a) žádost o adopci?

Tabulka č. 8 Důvod vedoucí k adopci

Důvod vedoucí k adopci	Počet odpovědí	Počet v %
Nemohl (a) jsem mít vlastní děti	14	39
Zmeškal (a) jsem dobu, kdy jsem je mohl (a) mít	0	0
Chtěl (a) jsem poskytnout opuštěnému dítěti lásku a domov	22	61
Celkem	36	100

Graf č. 15 – Zpracování údajů k otázce č. 8

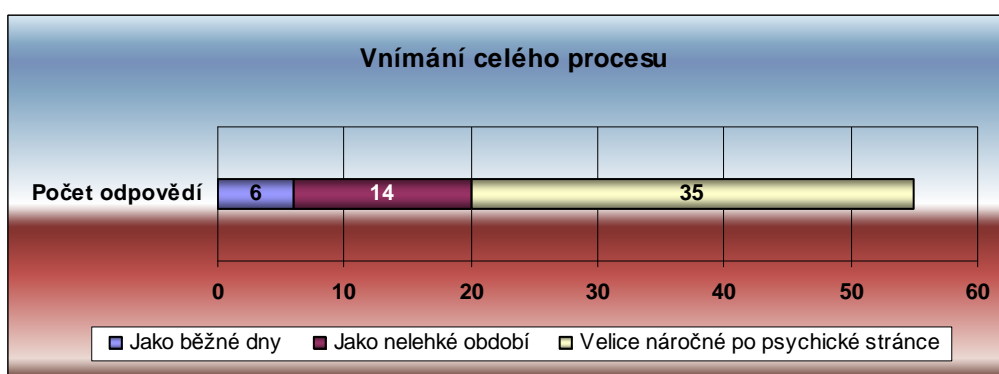
Graf č. 16 – Zpracování údajů k otázce č. 8

Nejčastější důvod k adopci uvedlo 22 (61%) dotázaných, že chtěli poskytnout opuštěnému dítěti lásku a domov. Ani jeden z respondentů neuvedl, že zmeškal dobu, kdy mohl mít vlastní děti. Naopak 14 (39%) uvedlo, že nemohou mít vlastní děti. Tento poznatek dokládá, že se najdou zájemci, kteří nabízejí lepší budoucnost dítěti. Zároveň pobízí ty, kteří o adopci rozhodují, aby tento poznatek brali v úvahu.

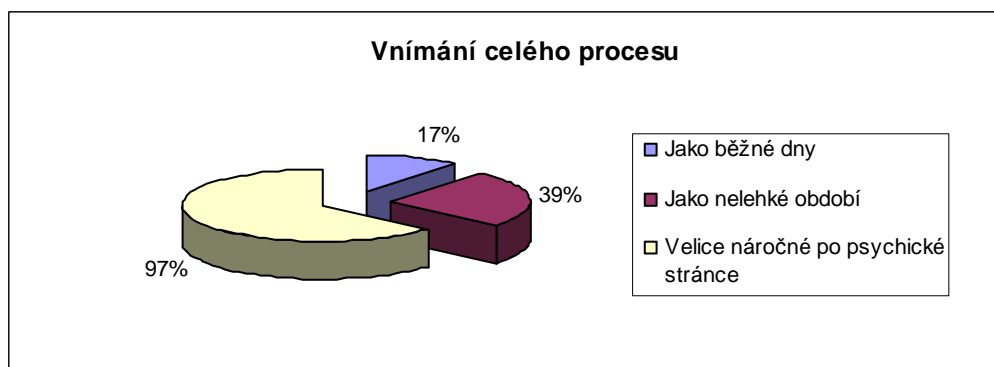
Otázka č. 9: Jak vnímáte období, v průběhu celého procesu žádání a čekání na adopci?

Tabulka č. 9 Vnímání celého procesu

Vnímání celého procesu	Počet odpovědí	Počet v %
Jako běžné dny	6	17
Jako nelehké období	14	39
Velice náročné po psychické stránce	35	97
Celkem	55	153

Graf č. 17 – Zpracování údajů k otázce č. 9

Graf č. 18 – Zpracování údajů k otázce č. 9

Otázka byla důležitá ke zpracování P2. V této otázce byla možnost označit více bodů odpovědí. Vnímání celého procesu žádání a čekání na adopci bylo pro 35 (97%) žadatelů velice náročné po psychické stránce. Jako nelehké období uvedlo 14 (39%) dotázaných a nejméně 6 (17%) považovalo toto období jako běžné dny. Toto zjištění ukazuje na velký tlak ze strany institucí a také na nutnost zabývat se možnostmi, jak zájemcům o adopci v průběhu procesu pomáhat.

Otázka č. 10: Jak byste popsala vlastními slovy Vaše pocity období, když probíhá proces žádání a čekání na adopci?

Tato otázka byla koncipována jako otevřená. Podle nejčastějších odpovědí všech respondentů byly odpovědi rozděleny do následujících kategorií. Na tuto otázku odpovědělo všech 36 respondentů.

Tabulka č. 10 Vyjádření k procesu žádání a čekání na adopci

Odpovědi	Počet odpovědí
Období plné očekávání, obav a napětí	8
Zbytečně dlouhé, komplikované a s nejistým výsledkem	7
Radostné, příjemné, potřebné a užitečné	6
Ponižující a stresující	6
Pomalá práce úřadů	3
Velká administrativa	2
Málo informací pro žadatele	2
Dlouhé, ale přínosné čekání, které se vyplatilo	2
Celkem	36

Z odpovědí respondentů bylo patrné, že v průběhu procesu žádání a čekání na adopci se jejich pocity měnily. Důvodem těchto změn byla střídavá naděje na získání dítěte. Jedna odpověď mluví za vše: „*Připadám si jak na houpačce. Jednou mi řeknou, že jsem způsobilý a při druhé návštěvě, že jsou ještě okolnosti, které musí prověřit*“.

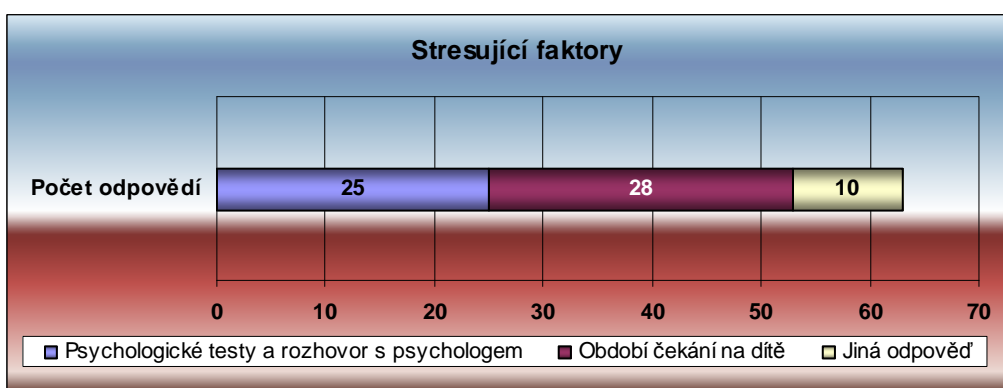
Otázka č. 11: Je podle Vás období čekání na dítě dlouhé? Pokud ano, v čem vidíte problém?

Otázka, týkající se období čekání na dítě, zda bylo pro respondenty dlouhé či nikoli, byla otázkou otevřenou. Z celkového počtu dotazovaných 36 neodpovědělo 6, ostatní se shodli, že období, které je spojeno s čekáním na dítě je příliš dlouhé. Nejčastějším důvodem dlouhého čekání je podle dotazovaných špatná legislativa, která se týká právně volných dětí. Těchto dětí bylo méně, než žadatelů. Dále respondenti, převážně samozadatelé, uváděli, že jsou upřednostňovány manželské páry jako záruka plnohodnotné rodiny.

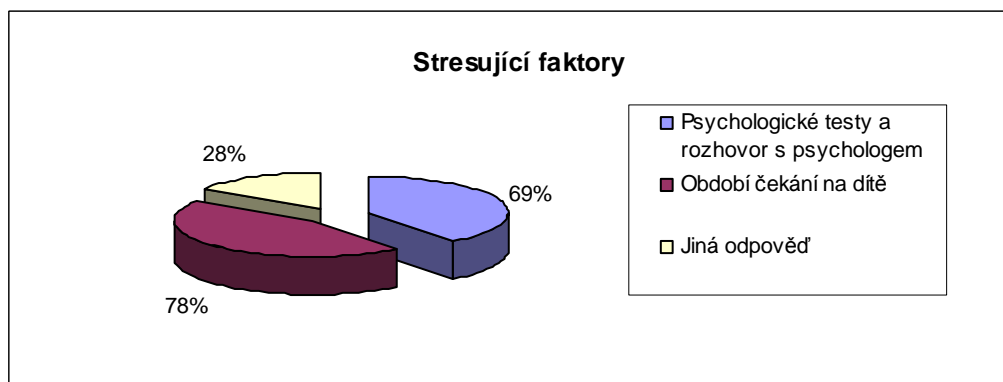
Otázka č. 12: Co si myslíte, že je podle Vás nejvíce stresující během procesu žádání a čekání na adopci?

Tabulka č. 11 Stresující faktory

Stresující faktory	Počet odpovědí	Počet v %
Psychologické testy a rozhovor s psychologem	25	69
Období čekání na dítě	28	78
Jiná odpověď	10	28
Celkem	63	175

Graf č. 19 – Zpracování údajů k otázce č. 12

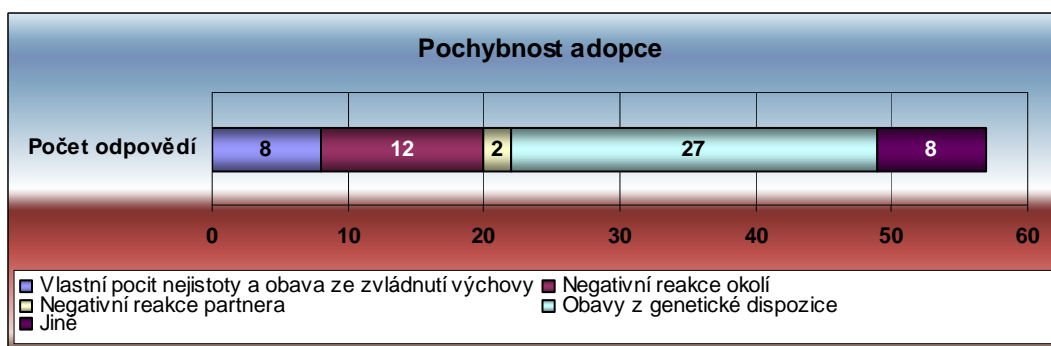
Graf č. 20 – Zpracování údajů k otázce č. 12

U této otázky bylo možné zvolit více odpovědí. Pro dotazované bylo nejvíce stresující čekání na dítě u 28 (78%) případů. 25 (69%) žadatelů považovalo za stresující faktory psychologické testy a rozhovor s psychologem. Vlastní odpověď zvolilo 10 (28%) respondentů, kteří uvedli, že stresující byl strach z odmítnutí nabídnutého dítěte. Zároveň stresující pocit byl z toho, že nemohou v určitých mezích ovlivnit rozhodnutí těch, kteří mají hlavní slovo v celém procesu.

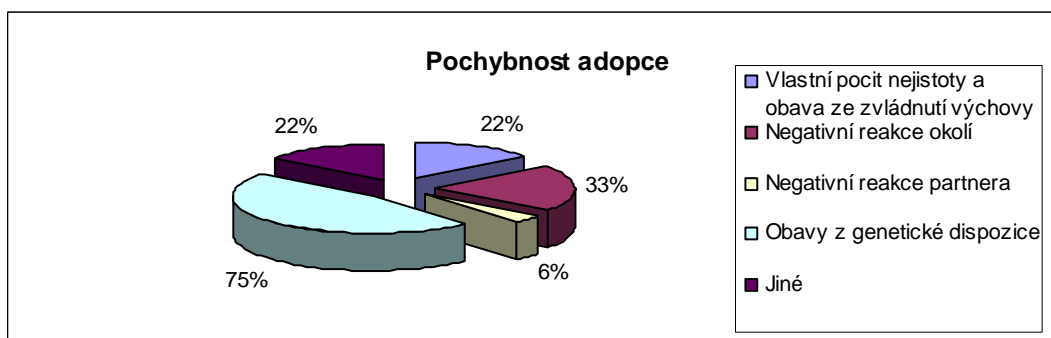
Otázka č. 13: Co podle Vás vyvolává u žadatelů pochybnost adoptovat dítě?

Tabulka č. 12 Pochybnost adopce

Pochybnost adopce	Počet odpovědí	Počet v %
Vlastní pocit nejistoty a obava ze zvládnutí výchovy	8	22
Negativní reakce okolí	12	33
Negativní reakce partnera	2	6
Obavy z genetické dispozice	27	75
Jiné	8	22
Celkem	57	158

Graf č. 21 – Zpracování údajů k otázce č. 13

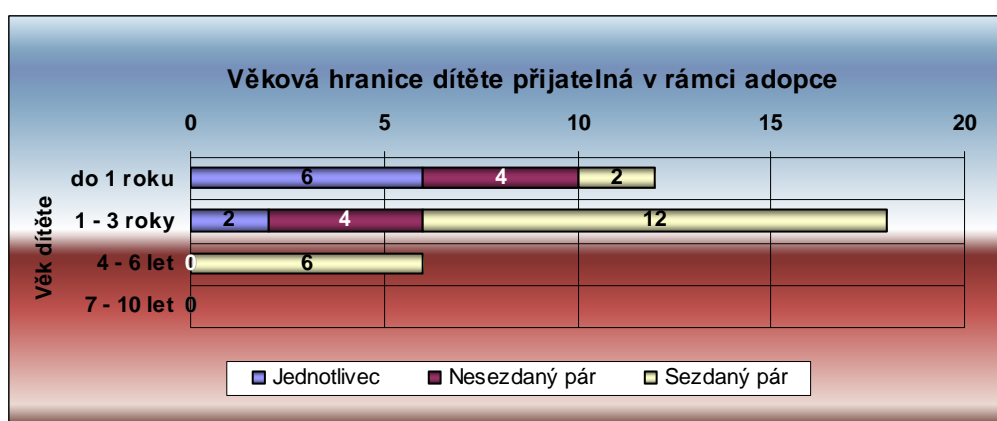
Graf č. 22 – Zpracování údajů k otázce č. 13

Na tuto otázku, u které bylo možné zvolit více možností, z celkového počtu respondentů odpovědělo 27 (75%) těch, kteří mají obavy z genetické dispozice. 12 (33%) respondentů se obávalo negativní reakce okolí a vlastního pocitu nejistoty. Obavy ze zvládnutí výchovy uvedlo 8 (22%) respondentů. Stejně odpovědělo a zvolilo vlastní odpověď 8 (22%) respondentů, která spočívá ve špatné informovanosti o adopci, o které bylo zmíněno také v otázce č.10. Nejmenší obavy byly z reakce partnera u 2 (6%) respondentů.

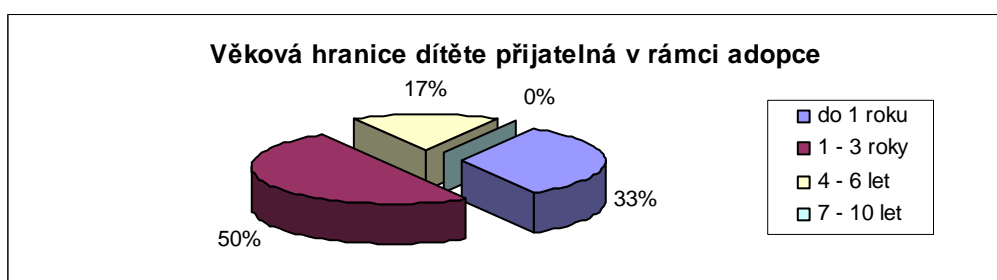
Otázka č. 14: Jaká věková hranice dítěte je podle Vás přijatelná v rámci adopce?

Tabulka č. 13 Věková hranice dítěte přijatelná v rámci adopce

Věk dítěte	Počet odpovědí				Počet v %
	Jednotlivec	Nesezdaný pár	Sezdaný pár	Celkem	
do 1 roku	6	4	2	12	33
1 - 3 roky	2	4	12	18	50
4 - 6 let	0	0	6	6	17
7 - 10 let	0	0	0	0	0
Celkem	8	8	20	36	100

Graf č. 23 – Zpracování údajů k otázce č. 14

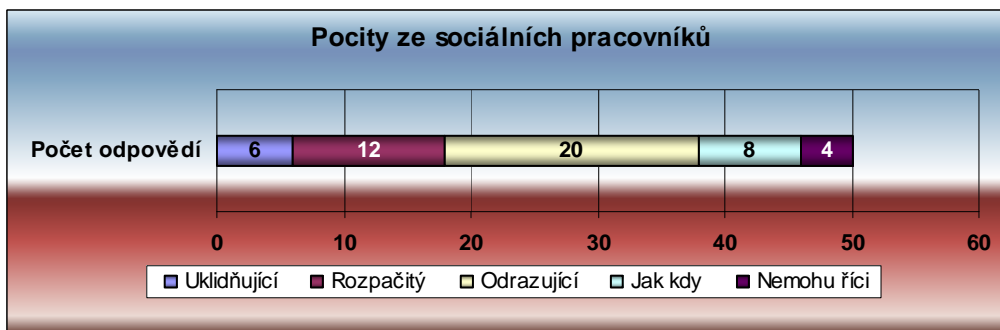
Graf č. 24 – Zpracování údajů k otázce č. 14

Z výše uvedeného grafu je zřejmé, že největší zájem byl o malé děti. Respondenti předpokládají lepší tvárnost dítěte, které se bude učit novým věcem a nebude mít návyky z předchozího výchovného vlivu. Svědčí o tom výsledky průzkumu. 18 (50%) dotázaných mělo zájem o děti ve věku 1 – 3 roky. O dítě do 1 roku věku mělo zájem 12 (33%) respondentů a 6 (17%) mělo zájem o děti 4 – 6 let. Věková hranice 7 - 10 let neoslovila nikoho (0%).

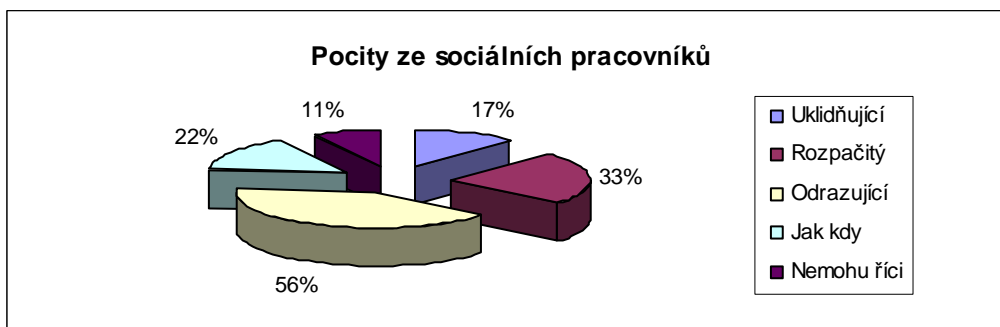
Otázka č. 15: Jaké pocity podle Vás vyvolávají sociální pracovníci, se kterými se přichází do styku v průběhu celého procesu?

Tabulka č. 14 Pocity ze sociálních pracovníků

Pocity ze sociálních pracovníků	Počet odpovědí	Počet v %
Uklidňující	6	17
Rozpačitý	12	33
Odrážející	20	56
Jak kdy	8	22
Nemohu říci	4	11
Celkem	50	139

Graf č. 25 – Zpracování údajů k otázce č. 15

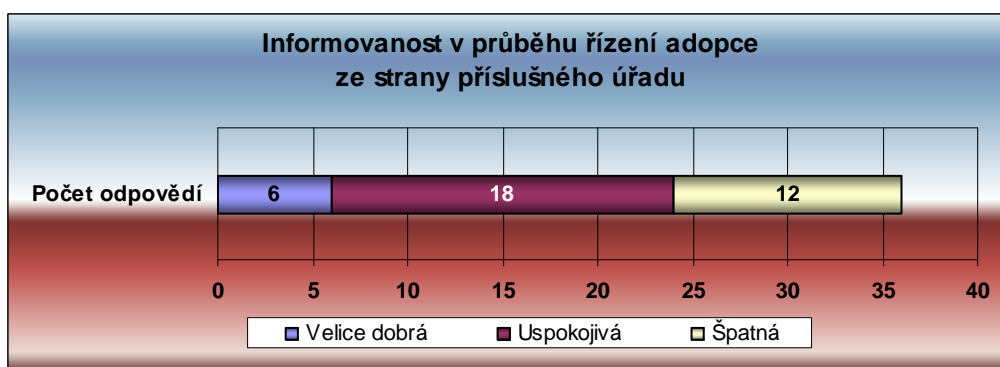
Graf č. 26 – Zpracování údajů k otázce č. 15

Tato otázka byla koncipována tak, že bylo možné zvolit i více odpovědí. Z celkového počtu dotázaných vyvolávali sociální pracovníci u 20 (56%) respondentů pocit odrážející. U 12 (33%) pocit rozpačitý a u 8 (22%) jak kdy, spíše smíšené pocity. Na 6 (17%) dotázaných působili sociální pracovníci uklidňujícím dojmem a 4 (11%) dotázaní nedokázali na tuto otázku odpovědět vůbec. Lze konstatovat, že sociální pracovníci by měli celkově změnit přístup k žadatelům, kteří se nachází už tak v nelehké situaci.

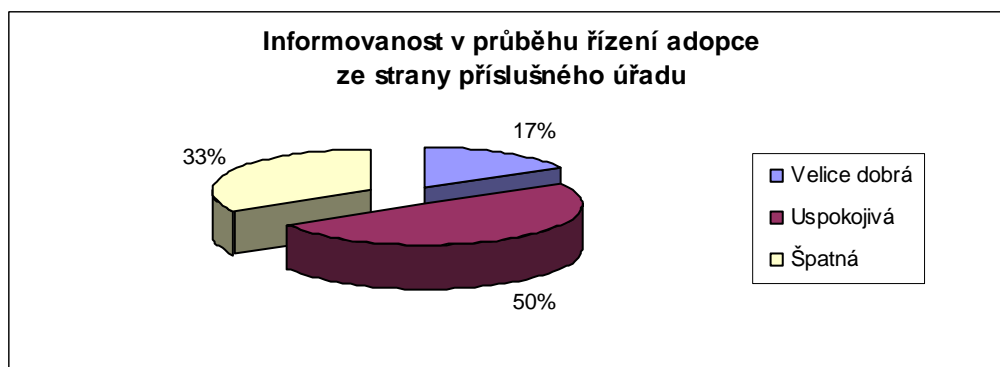
Otázka č. 16: Jaká je podle Vás informovanost v průběhu řízení adopce ze strany příslušného úřadu?

Tabulka č. 15 Informovanost ze strany příslušného úřadu

Informovanost	Počet odpovědí	Počet v %
Velice dobrá	6	17
Uspokojivá	18	50
Špatná	12	33
Celkem	36	100

Graf č. 27 – Zpracování údajů k otázce č. 16

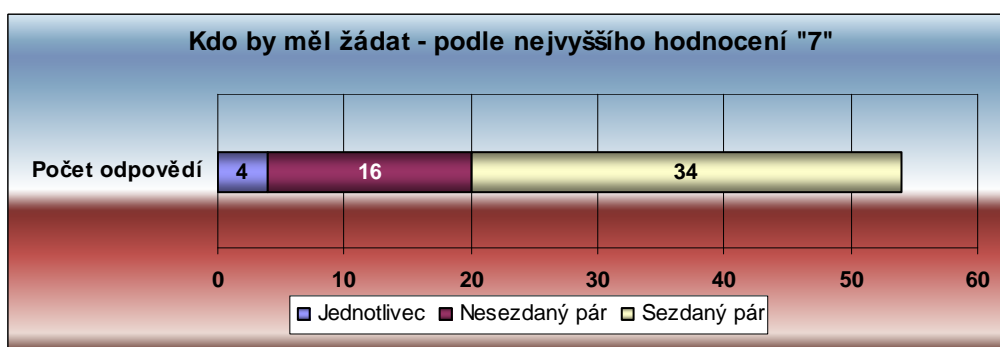
Graf č. 28 – Zpracování údajů k otázce č. 16

Z celkového počtu dotázaných bylo 18 (50%) spokojeno s informovaností v průběhu řízení adopce ze strany příslušného úřadu. Ve 12 (33%) byla informovanost hodnocena jako špatná a v 6 (17%) naopak jako velice dobrá. V této oblasti by mělo dojít k výraznému zlepšení, neboť respondenti získávají zkreslené informace z médií a někdy zcela klamné z internetu. Tím spíše respondenti propadají beznaději.

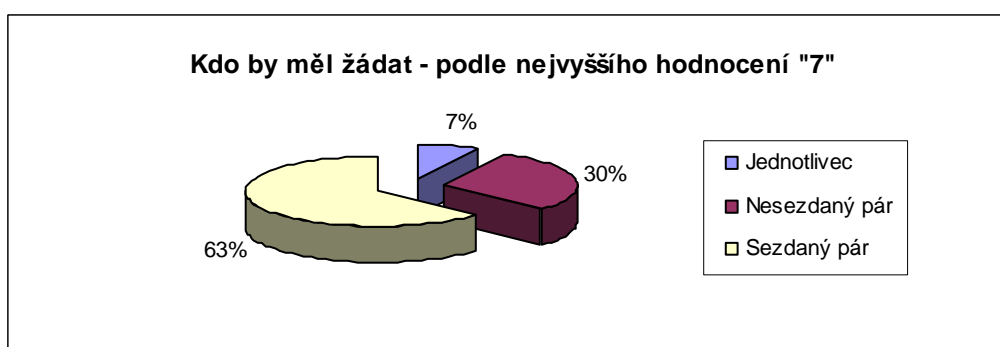
Otázka č. 17: Myslíte si, že o adopci by měl žádat:

Tabulka č. 16 Kdo by měl žádat o adopci

Kdo by měl žádat	Počet odpovědí							Celkem
	1	2	3	4	5	6	7	
Jednotlivec	11	8	9	0	1	3	4	36
Počet v %	31	22	25	0	3	8	11	100
Nesezdaný pár	1	0	1	2	6	10	16	36
Počet v %	3	0	3	6	17	28	43	100
Sezdaný pár	0	0	0	0	0	2	34	36
Počet v %	0	0	0	0	0	6	94	100

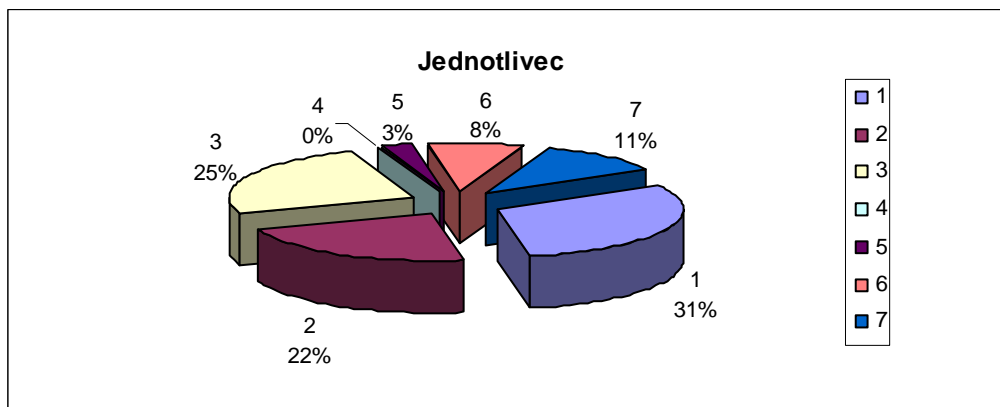

Graf č. 29 – Zpracování údajů k otázce č. 17

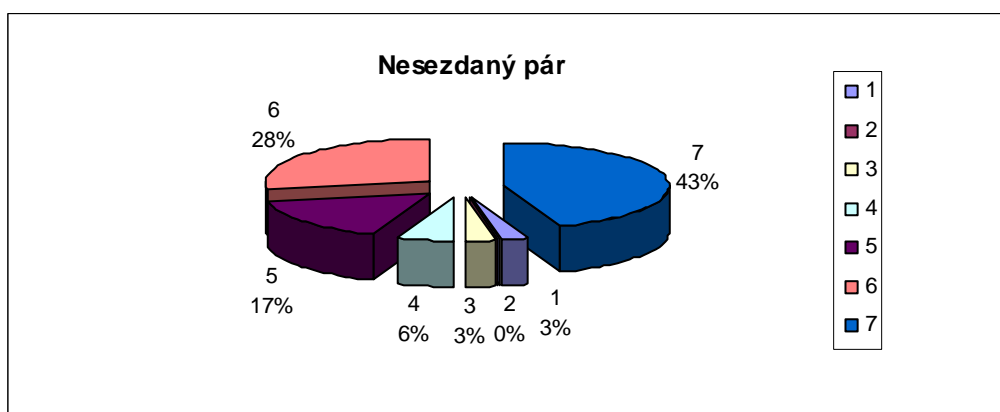

Graf č. 30 – Zpracování údajů k otázce č. 17

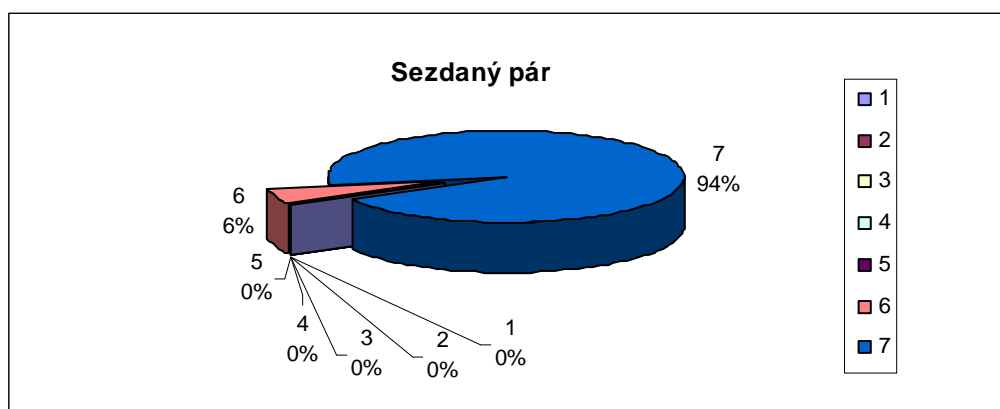
Podle nejvyššího hodnocení známkou 7 si 34 (94%) dotázaných myslelo, že o adopci by měl žádat sezdaný pár. 16 (43%) hlasů získaly nesezdané páry a k jednotlivcům bylo nakloněno 4 (7%) dotázaných. Z těchto výsledků je patrné, že se stále všichni přiklánějí k názoru “Dítě má přijít do rodiny až po svatbě”. Je to zastaralý názor, který by neměl hrát roli při adopci dítěte.

Graf č. 31 – Zpracování údajů k otázce č. 17

Graf č. 32 – Zpracování údajů k otázce č. 17

Graf č. 33 – Zpracování údajů k otázce č. 17

Pro podrobnější hodnocení byly vypracovány grafy č. 31, 32 a 33. Z grafu č. 31, který byl určen pro hodnocení jednotlivce, je zřejmé, že tato skupina žadatelů byla nejvíce hodnocena nejnižší známkou 1 (31%) a známkou 7 volilo 11% dotazovaných. Větší úspěšnost byla zaznamenána u nesezdaných párů

(graf č. 32), které známkou 1 hodnotilo 3% a známkou 7 hodnotilo 43% dotázaných. Největší důvěra byla dána sezdáným pářům (graf č. 33), které nedostaly známku 1 ani jednou (0%), ale známku 7 získaly v 94%. Celkově po zhodnocení grafů č. 31, 32 a 33, které jednoznačně ukázaly, kdo by podle dotázaných měl o adopci žádat, se potvrdila převaha sezdáných párů (94%) nad ostatními skupinami žadatelů. To potvrzuje i graf č. 30, kde se provedlo samostatné hodnocení podle nejvyšší známky 7, ve kterém sezdané páry získaly 63%.

Otázka č. 18: Co si myslíte o jednotlivci jako adoptivním rodiči?

Tato otázka byla záměrně koncipována jako otevřená, aby respondentům bylo umožněno se vlastními slovy vyjádřit o jednotlivci jako adoptivním rodiči. Z počtu dotázaných (36) se k této otázce nevyjádřilo 5 (14%) a ostatními 31 (86%) byla možnost anonymního dotazníku využita a vyjádřen nejen vlastní názor, ale také byla potvrzena pozice jednotlivců jako žadatelů o adopci v naší společnosti.

Z těchto 31 dotázaných byla skupina 3, která se domnívá, že jednotlivce jako žadatel o adopci je nevhodná varianta, protože není schopen plně nahradit funkci, kterou plní úplná rodina. Jedna z odpovědí zněla: *„Dítě má právo na oba rodiče a jednatel by měl dostávat přednost pouze, není-li o dítě zájem ze strany párů“*.

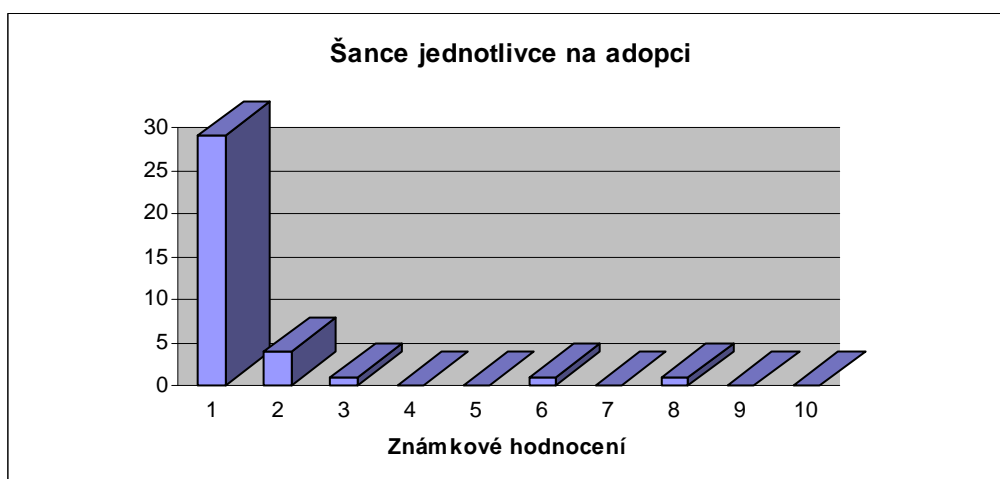
Naopak 28 dotázaných se jednoznačně shodlo, že jednatel, přestože nemá velkou šanci uspět v procesu na adopci, patří rovným dílem mezi rodiče a může dát dítěti stejné množství něhy a lásky, jako mu je schopen dát sezdáný či nesezdáný pár. Jedna respondentka odpověděla: *„Právo adoptovat dítě by měl mít každý, tedy i jednatel. Já jsem nakonec také zůstala sama.“*

Svěřit dítě jednotlivci by bylo v mnoha případech lepší, než aby skončilo v ústavu, zaznělo z mnoha odpovědí. Řada z nich vychovává sama své porozené děti a nikdo tuto skutečnost nepovažuje za něco nenormálního a neslučitelného se společností. Proč tedy dělat rozdíly mezi jednotlivci, sezdánými a nesezdánými páry při adopci.

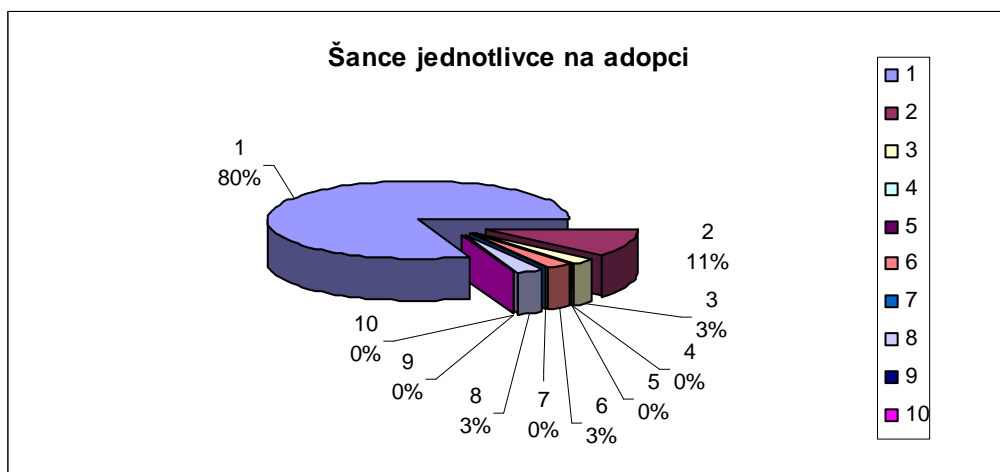
Otázka č. 19: Jakou šanci má podle Vás na adopci jednotlivec?

Tabulka č. 17 Šance jednotlivce na adopci

Šance na adopci	Počet odpovědí										Celkem
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Jednotlivec	29	4	1	0	0	1	0	1	0	0	36
Počet v %	80	11	3	0	0	3	0	3	0	0	100

Graf č. 34 – Zpracování údajů k otázce č. 19

Graf č. 35 – Zpracování údajů k otázce č. 19

Otázka byla důležitá pro zpracování P1. Graf č. 35 zachytil šance jednotlivce na adopci podle známkového hodnocení. Tato skupina žadatelů podle nejvyššího hodnocení 10 nebyla hodnocena žádným respondentem (0%). Bylo 29 (80%) dotázaných, kteří se nejméně k adopci jednotlivců přiklonili

(hodnoceno známkou 1). Lepší hodnocení, a to známkou 2, hodnotili 4 (11%). Ostatní hodnoty celkového hodnocení jednotlivců se pohybovaly od 0% do 3%.

Zde se odráží názor respondentů, který je vyjádřen u grafu č. 30, že jednotlivci nemají šanci, dokud se nezmění legislativa a zákony, které dají jednotlivcům větší šance.

Otázka č. 20: Co si myslíte o nesezdaném páru jako adoptivních rodičích?

V této otázce, která byla otevřená, aby respondentům bylo umožněno se vlastními slovy vyjádřit o nesezdaném páru jako adoptivních rodičích. Vyjádřilo se všech 36 respondentů. Tato skupina rovněž jako u otázky č. 18 se svými názory dělila na dvě skupiny.

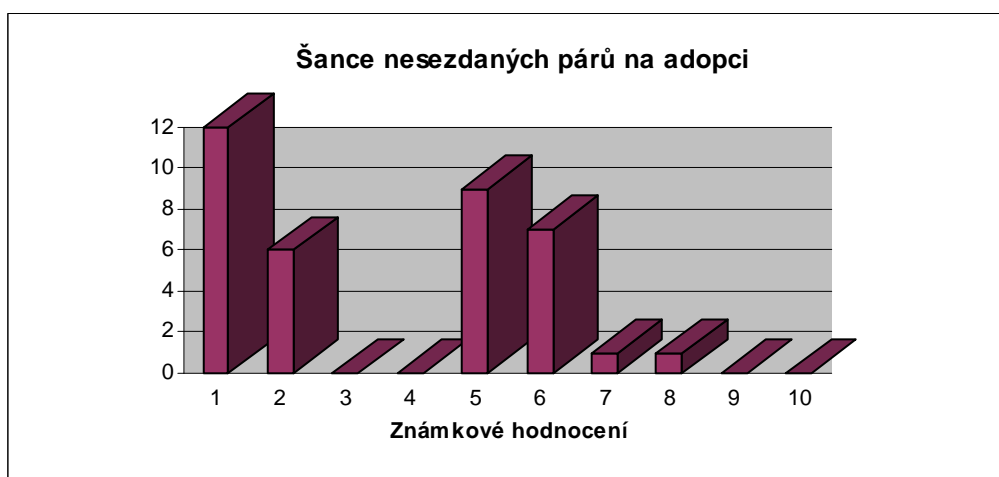
Jedna skupina respondentů uvedla, že nesezdané páry fungují stejně, jako ty sezdané, pouze rozdíl byl shledán ve stvrzení jejich vztahu úředním dokladem, který ovšem nemá vliv na kvalitu jejich vztahu. Dále byl kladen důraz na pečlivé zvážení ze strany nesezdaných párů, při zvažování zda jít do adopce či nikoli, aby si byli žadatelé jisti svým rozhodnutím. To by ovšem mělo platit u všech, kteří se pro adopci rozhodnou, tedy jak pro nesezdané páry, tak pro sezdané, ale i jednotlivce. Nesezdané páry jsou v rámci adopce z pohledu respondentů považovány za plnohodnotné, pokud jsou stabilní, mohou nabídnout totéž co sezdané páry. Neméně důležité je finanční zajištění ze strany žadatelů, což bývá jedna z věcí, která je institucemi zabývající se adopcí pečlivě kontrolována.

Z pohledu druhé skupiny jsou nesezdané páry považovány jako jednotlivci a jsou bráni za něco neúplného, kdy jeden z páru může ze vztahu kdykoli odejít. Žadatelé této skupiny bývají ze strany úřadů hodnoceni negativně a při návštěvách institucí v rámci nejen přípravy, ale i období čekání, bývají často dotazováni, zda při svěřením dítěte uvažují o sňatku. Bývá jim v mnoha případech naznačováno, že sňatek vše urychlí.

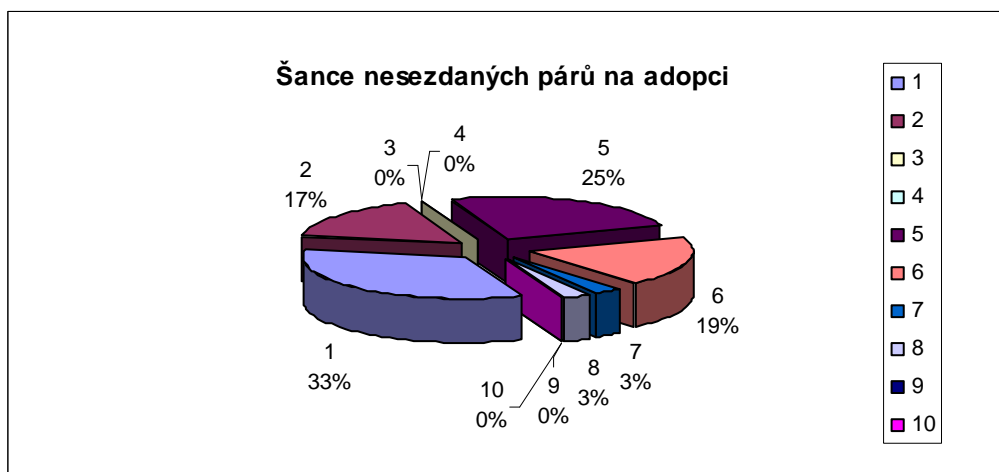
Otázka č. 21: Jakou šanci mají podle Vás na adopci nesezdané páry?

Tabulka č. 18 Šance nesezdaných párů na adopci

Šance na adopci	Počet odpovědí										Celkem
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Nesezdaný pár	12	6	0	0	9	7	1	1	0	0	36
Počet v %	33	17	0	0	25	19	3	3	0	0	100

Graf č. 36 – Zpracování údajů k otázce č. 21

Graf č. 37 – Zpracování údajů k otázce č. 21

Tato otázka, která souvisí s otázkou č. 19, byla důležitá pro zpracování P1. Dále byly zpracovány grafy č. 36 a 37 pro porovnání šance na adopci jednotlivců, nesezdaných a sezdaných párů. Graf č. 37 znázorňuje, že oproti jednotlivci mají nesezdané páry větší šanci na adopci, známkou 1 hodnotilo pouze

12 (33%) dotazovaných. Známkou 10 nehodnotil nikdo (0%). Ostatní hodnocení u nesezdaných párů bylo v porovnání s jednotlivci podstatně vyšší. Lepší hodnocení, a to známkou 2 hodnotilo 6 (17%) a daleko vyšší hodnocení známkou 5 bylo u 9 (25%) dotázaných a známkou 6 hodnotilo 7 (19%) dotázaných. Ostatní hodnoty celkového hodnocení nesezdaných párů se pohybovaly od 0% do 3%. Ve srovnání se sezdánými páry, které jsou uvedeny v následujícím grafu č. 39, je šance na adopci stále nízká.

Otázka č. 22: Co si myslíte o sezdaném páru jako adoptivních rodičích?

Otázka byla otevřená, stejně jako otázky č. 18 a 20, a to ze stejného důvodu, aby respondentům bylo umožněno se vlastními slovy vyjádřit o sezdaném páru jako adoptivních rodičích. K otázce se vyjádřilo všech 36 respondentů. U této otázky se respondenti dělili na dvě skupiny.

Jedna skupina uvedla, že sezdané páry jsou nejideálnějším možným řešením, neboť jsou zárukou úplné a plnohodnotné rodiny, ve které je prezentován vzor otce a matky. Je jimi zaručována úspěšná výchova, finanční jistota pro dítě a záruka stabilního vztahu. Také z výše uvedených grafů č. 30 a 33 je patrná pozice sezdáných párů v naší společnosti.

Druhá skupina respondentů je stejného názoru, že sezdané páry je to nejlepší pro dítě, ale přesto jimi bylo vysloveno několik názorů, které by měly být brány v úvahu při rozhodování o svěření dítěte do péče. Přesto, že jsou prováděny psychologické pohovory, přednášky a sezení s budoucími rodiči, na kterých se budoucí adoptivní rodiče připravují, jak bylo popsáno v teoretické části, existuje zde stále riziko, že může dojít k rozpadu jejich vztahu a nakonec z manželského páru zůstane na výchovu pouze jeden. Tato existující možnost je zachycena v otázce č. 18. I když je tato reálná možnost sociálním pracovníkům, kteří mají rozhodovací právo v adoptivním řízení, známa, stále tato skupina žadatelů má před jednotlivci a nesezdanými páry přednost.

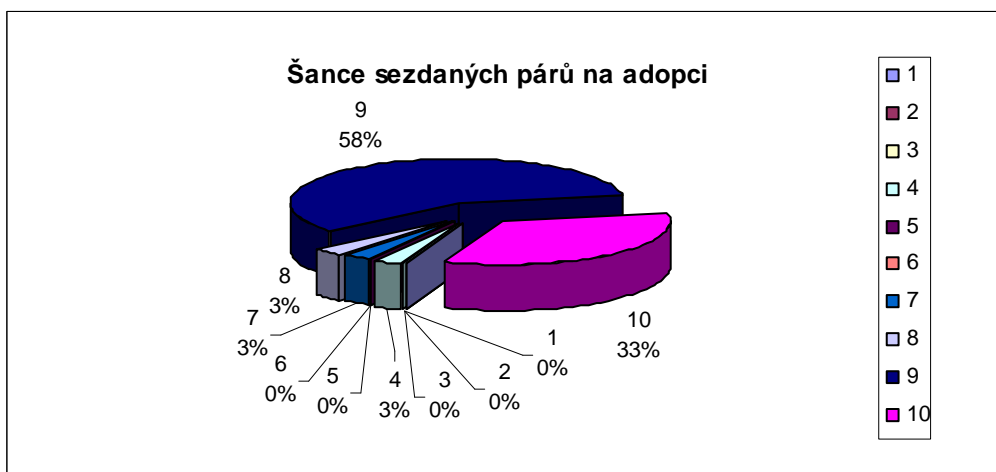
Otázka č. 23: Jakou šanci mají podle Vás na adopci sezdané páry?

Tabulka č. 19 Šance sezdáných párů na adopci

Šance na adopci	Počet odpovědí										Celkem
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Sezdaný pár	0	0	0	1	0	0	1	1	21	12	36
Počet v %	0	0	0	3	0	0	3	3	58	33	100

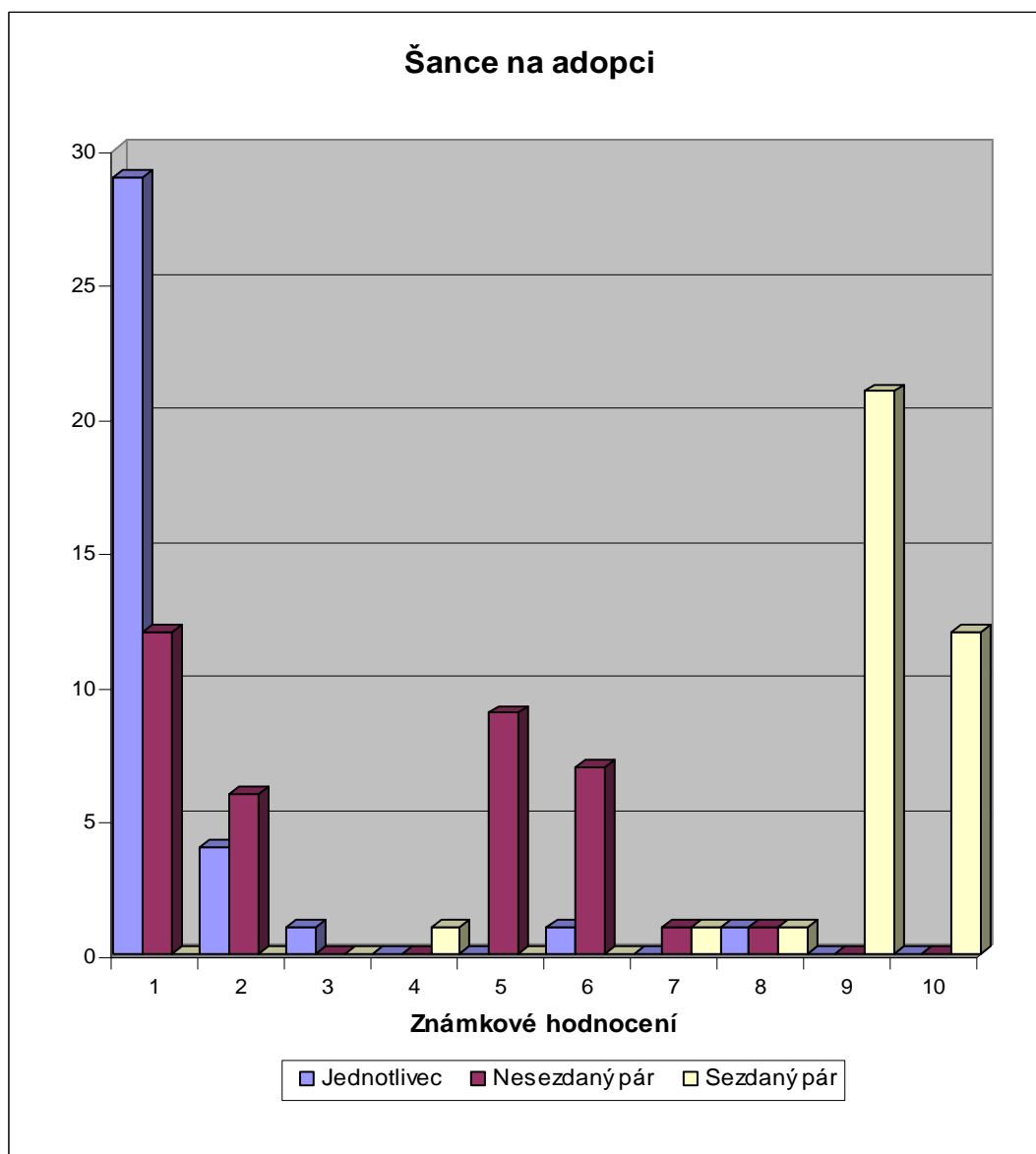
Graf č. 38 – Zpracování údajů k otázce č. 23

Graf č. 39 – Zpracování údajů k otázce č. 23

Tato otázka souvisí s otázkou č. 19 a 21 a byla důležitá pro zpracování P1. Z grafu č. 39 vyplývá, že největší šanci na adopci mají sezdané páry. Tato šance je patrná z hodnocení této skupiny žadatelů, kdy známkou 9 odpovědělo 21 (58%) a nejvyšší známkou 10 hodnotilo 12 (33%) respondentů. Ostatní hodnoty

celkového hodnocení sezdáných párů se pohybovaly od 0% do 3%. Ve srovnání s jednotlivci a nesezdanými páry mají největší předpoklad adoptovat dítě páry sezdané, jak je patrné z níže uvedeného grafu č. 40.

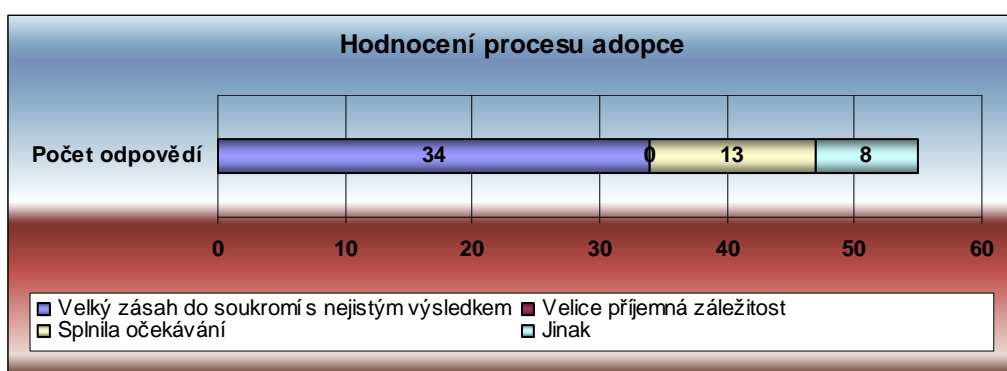
Graf č. 40 – Zpracování údajů k otázce č. 23

Tento graf č. 40 byl vytvořen pro ucelený pohled žadatelů o adopci a jejich šance na úspěch. Jak bylo popsáno výše, největší pravděpodobnost pro úspěšnou adopci má, na základě průzkumu, sezdaný pár.

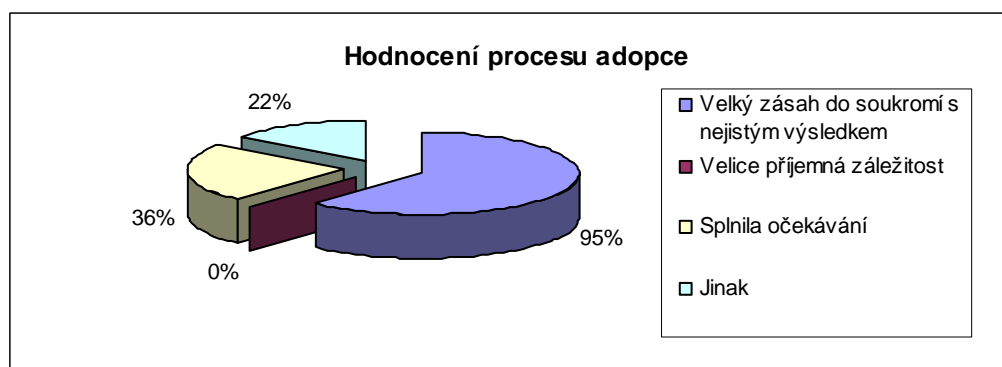
Otázka č. 24: Celý proces adopce hodnotíte

Tabulka č. 20 Hodnocení procesu adopce

Hodnocení procesu adopce	Počet odpovědí	Počet v %
Velký zásah do soukromí s nejistým výsledkem	34	95
Velice příjemná záležitost	0	0
Splnila očekávání	13	36
Jinak	8	22
Celkem	55	153

Graf č. 41 – Zpracování údajů k otázce č. 24

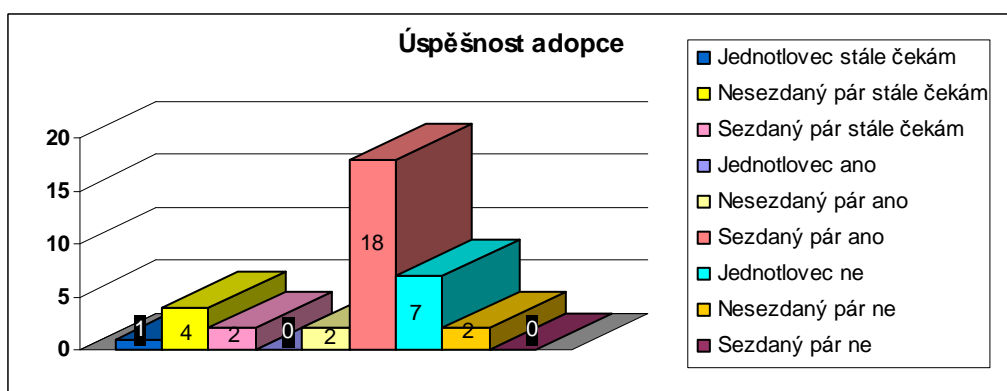
Graf č. 42 – Zpracování údajů k otázce č. 24

U této otázky byla možná volba z více variant. Odpovědělo 34 (95%) respondentů, pro které byl celý proces velkým zásahem do jejich soukromí, a to s nejistým výsledkem. Z grafu č. 42 je také patrné, že adopce splnila jejich očekávání, odpovědělo 13 (36%) a 8 (22%) mělo vlastní odpověď, která zněla: „Adopce byla nejlepší rozhodnutí našeho života“ nebo „V naší vlasti je to příliš zkoumavá instituce“. Nikdo (0%) neoznačil proces adopce za příjemnou záležitost. Tato otázka se stala předmětem návrhu opatření.

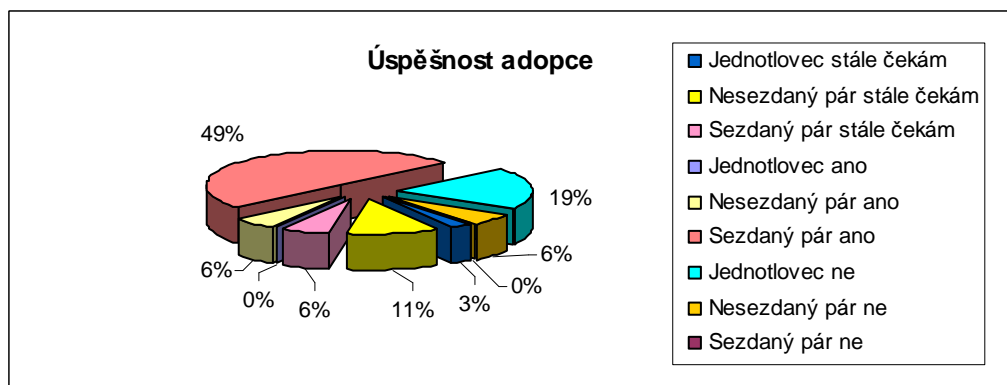
Otázka č. 25: Podařilo se Vám adoptovat dítě?

Tabulka č. 21 Úspěšnost adopce

Úspěšnost adopce	Počet odpovědí			Celkem
	Jednotlivec	Nesezdaný pár	Sezdaný pár	
Stále čekám	1	4	2	7
Počet v %	3	11	6	20
Ano	0	2	18	20
Počet v %	0	6	49	55
Ne	7	2	0	9
Počet v %	19	6	0	25

Graf č. 43 – Zpracování údajů k otázce č. 25

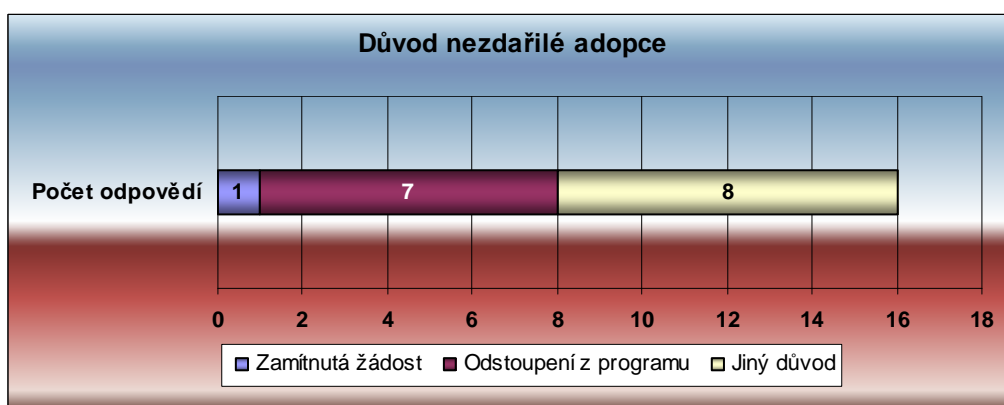
Graf č. 44 – Zpracování údajů k otázce č. 25

Z celkového počtu zkoumaného vzorku mělo největší úspěch v adopci 18 (49%) sezdaných a 2 (6%) nesezdané páry. Z čekajících na adopci byly 4 (11%) páry nesezdané, 2 (6%) sezdané a 1 (3%) jednotlivec. Komu se adopce nepodařila vůbec, bylo 7 (19%) jednotlivců a 2 (6%) nesezdané páry. Z hodnocení této otázky vyplývá, že jednotlivci na adopci mají šanci minimální.

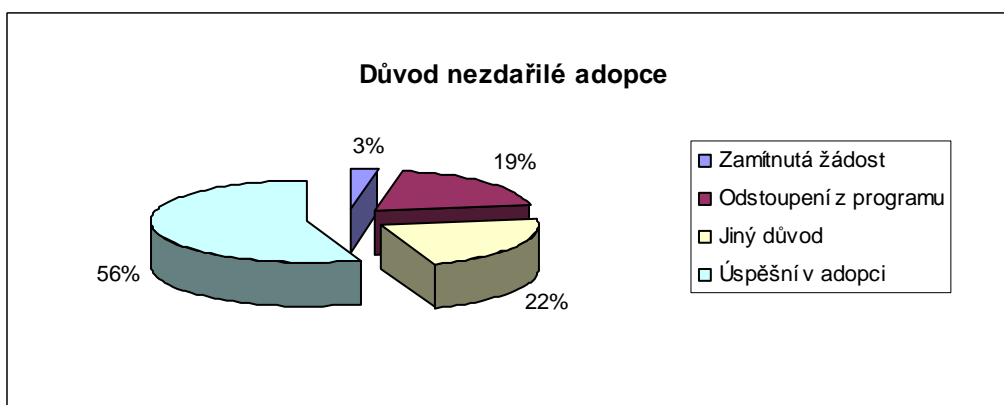
Otázka č. 26: Pokud se Vám nepodařilo adoptovat dítě, tak z jakého důvodu?

Tabulka č. 22 Důvod nezdařilé adopce

Důvod nezdařilé adopce	Počet odpovědí	Počet v %
Zamítnutá žádost	1	3
Odstoupení z programu	7	19
Jiný důvod	8	22
Celkem	16	44

Graf č. 45 – Zpracování údajů k otázce č. 26

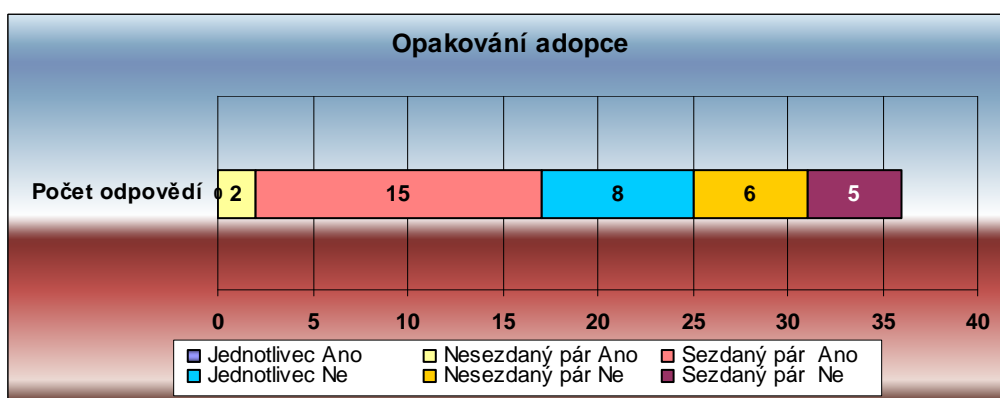
Graf č. 46 – Zpracování údajů k otázce č. 26

Na tuto otázku neodpovědělo 20 (56%) respondentů. Jednalo se o respondenty, kteří byli v procesu adopce úspěšní. 8 (22%) odůvodnilo svůj neúspěch v nevěli ze strany instituce, která o adopci rozhoduje, 7 (19%) odstoupilo z programu a v 1 (3%) případě byla žádost zamítnuta. Zde se odráží byrokratické přístupy, které odradí nebo nedovolí respondentům dále pokračovat v procesu adopce.

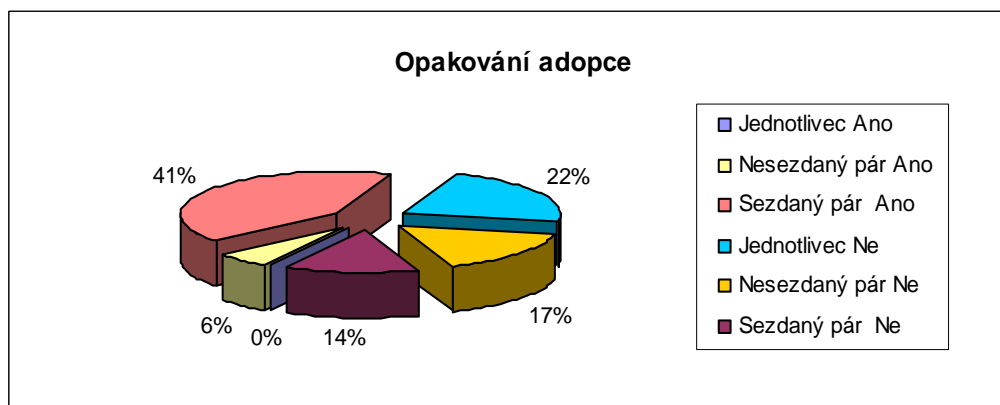
Otázka č. 27: Podstoupil (a) byste znovu celý proces?

Tabulka č. 23 Opakování adopce

Opakování adopce	Počet odpovědí			
	Ano	Počet v %	Ne	Počet v %
Jednotlivec	0	0	8	22
Nesezdaný pár	2	6	6	17
Sezdaný pár	15	41	5	14
Celkem	17	47	19	53

Graf č. 47 – Zpracování údajů k otázce č. 27

Graf č. 48 – Zpracování údajů k otázce č. 27

Otázka byla důležitá ke zpracování P3. Z uvedeného grafu je patrné, že 8 (22%) jednotlivců, 6 (17%) nesezdaných a 5 (14%) sezdaných párů by znovu celý proces adopce nepodstoupilo. Důvodem byl nejen věk, ale především náročnost po psychické stránce. Především u jednotlivců bylo uvedeno, že po absolvování všech potřebných úkonů jsou stále na konci čekací řady.

„Celý proces byl pro nás spíše ponižující, než aby naplnil očekávání“ zaznělo u jedné z odpovědí. Nesezdané páry uvádějí, že některé úředníky přesvědčit o pevnosti vztahu a schopnosti vychovávat dítě, je nad jejich lidský výkon. U páru sezdaných to byl spíše věk a po té psychická náročnost. 2 (6%) nesezdané a 15 (41%) sezdaných párů by do celého procesu naopak šlo znovu.

Z 19 odpovědí „ne“ na výše uvedenou otázku odpovědělo pouze 5 sezdaných jedinců. Zbylých 14 odpovědí je z řad nesezdaných a jednotlivců, kteří se o adopci pokusili na základě médií, která proces adopce zlehčuje. Toto vyplynulo z odpovědí uvedených v dotazníku. I zde se potvrdilo, že média podávají zkreslené a mylné informace.

6.8 Výsledky stanovených cílů a předpokladů

Cílem praktické části bylo zjistit průběh a šance ve srovnání žadatelů jako pár a jako žadatel jednotlivce, zjistit náročnost průběhu adopce a dále zjistit průběh adopce u matky na svobodě a otce ve vězení.

Předpoklad 1: Předpokládá se, že u více než 80% uchazečů samožadatelů není šance na adopci.

K předpokladu se vztahují otázky z dotazníkového šetření č. 3, 4, 19, 21 a 23.

Otázkou číslo 3 byl zjišťován rodinný stav žadatelů o adopci, což bylo důležité pro další průzkum, směřující ke zhodnocení výše uvedeného P1. Z celkového počtu 36 bylo 20 (56%) vdaných (ženatých), 8 (22%) rozvedených, 7 (19%) svobodných a 1 (3%) vdova.

V otázce číslo 4 se zjišťoval stav respondenta při podání žádosti o adopci. Tato otázka rovněž souvisela P1. Bylo zjištěno, že žádost o adopci si podalo 8 (22%) jednotlivců, 8 (22%) nesezdaných a 20 (56%) sezdaných žadatelů.

Otázka číslo 19 směřovala k ověření předpokladu, ve které **nikdo z respondentů (0%) nehodnotil nejvyšším hodnocením 9 a 10**. U 29 (80%) dotázaných, kteří se nejméně k adopci jednotlivců přiklonilo, hodnotilo nejnižší známkou 1. Lepší hodnocení, a to známkou 2, hodnotilo 9 (11%) dotázaných. Ostatní hodnoty celkového hodnocení se pohybovaly od 0% do 3%.

V další otázce číslo 21 se zjišťovala šance adoptovat dítě nesezdanými páry, ve které 9 (25%) respondentů hodnotilo známkou 5 a 7 (19%) známkou 6. Hodnocení nesezdaných párů bylo v porovnání s jednotlivci podstatně vyšší.

Otázka číslo 23 dokumentuje šanci sezdaných párů v procesu adopce, ve které hodnotilo 21(58%) respondentů známkou 9 a 12 (33%) známkou 10.

Předpoklad se potvrdil.

Výsledky tohoto předpokladu, které byly zjištěny průzkumem, poukazují nejen na nízkou šanci žadatelů jednotlivců si adoptovat dítě, ale také na poměr a šance sezdaných a nesezdaných párů. Z toho, že pro adopci jednotlivcem nebyl nikdo (0%), vyplývá, že dnes a za současných podmínek pro adopci dítěte nemá jednotlivec žádnou šanci na úspěch. Dnešní doba se stále opírá o křesťanské názory, kterou jsou v rozporu se současnými trendy ve vztazích mezi lidmi. Dochází ke střetu zájmů, kdy zákony adopci jednotlivci umožňují, ale v konečné fázi rozhodují lidé, kteří mají letitou zkušenost a byli vychováváni v duchu křesťanských tradic.

Předpoklad 2: Lze předpokládat, že nejméně 60% respondentů označuje průběh adopce za psychicky náročný.

Zde byla určena otázka číslo 9. Respondenti, kteří měli možnost označit více odpovědí u otázky týkající se vnímání celého procesu žádání a čekání na adopci, 35 (97%) z nich **označilo toto období za velice náročné po psychické stránce**. Jako nelehké období uvedlo 14 (39%) dotázaných a jako běžné dny toto období považovalo 6 (17%).

Předpoklad se potvrdil.

Z těchto údajů lze vyvodit, že by se měl přístup k žadatelům o adopci změnit. Nelehké období procesu adopce, které zahrnuje různá stadia přípravy na rodičovství, vést takovým způsobem, aby to bylo pro žadatele motivující. Během procesu by měli žadatelé nabýt přesvědčení, že nejen oni, ale také stát má zájem o umístění dítěte do rodiny. Z průzkumu je jasně patrné, že jsou buď špatně nastavena pravidla a nebo ti, kteří rozhodují, nemají ten správný přístup k žadatelům. Je nutné, aby ze strany odborníků byla uplatňována nejen byrokratická stránka, ale také správná komunikace a empatie, aby pro celý proces byl pro žadatele příjemnou záležitostí a nikoli zátěží na psychiku.

Předpoklad 3: Lze předpokládat, že 20 - 30% respondentů by celý proces adopce znovu neabsolvovali.

Tento předpoklad byl ověřován otázkou číslo 27. Z 36 dotázaných uvedlo 19 (53%), že **by celý proces neabsolvovali**. V tomto případě se jednalo o 8 (22%) jednotlivců, 6 (17%) nesezdaných a 5 (14%) sezdaných párů. Zbýlých 17 (47%) dotázaných by do celého procesu naopak šlo znovu. Tato skupina byla zastoupena 2 (6%) nesezdanými a 15 (41%) sezdanými páry.

Předpoklad se potvrdil.

U tohoto předpokladu lze navázat na hodnocení předchozího předpokladu, kde se hovoří o správné komunikaci a empatii s žadateli. Všichni žadatelé o adopci se shodli, že celý proces je ze strany jednání odborníků ponižující a nedůstojný. 47% respondentů by šlo do procesu znovu jenom proto, že se jim naplnily ideály a dostali vytoužené dítě. Zbýlých 53%, kteří v adopci neuspěli, by znovu do procesu za stejných podmínek nešli. Jejich psychika byla silně narušena a mají obavy, že by další kolo procesu adopce nezvládli. Po zvážení všech pro a proti, která souvisí s procesem adopce, přehodnotili svoje životní priority. Dospěli k závěru, že svou lásku mohou dávat i jiným směrem. Někteří se stali členy nadací, které pomáhají dětem, jiní si pořídili „domácího mazlíčka“.

Předpoklad 4: Předpokládá se, že nejméně 60% matek nabízí ve většině případů adopci bez souhlasu otce dítěte.

Na základě rozhovoru se sociální pracovnící bylo zjištěno, že je téměř **70% žen**, které **dávají dítě k adopci bez souhlasu otce**. Zbýlých 30% žen, které mají souhlas otce, se pro tento krok rozhodnou z důvodu rozchodu s partnerem nebo nedostatku financí či ztráty bydlení.

Předpoklad se potvrdil.

O tomto vypovídá nejen výpověď sociální pracovnice, ale také počty dětí v kojeneckých ústavech a dětských domovech. Důvodem tohoto zjištění jsou sociální poměry matek, které své děti opustí a dají k adopci. Těch téměř 70% žen, které daly dítě k adopci bez souhlasu otce, neuvedly otcovství v rodném listu dítěte. Nezvládaly roli matky především z finančních důvodů. Výdaje k zajištění základních životních potřeb jsou podstatně vyšší, než příjmy, které matka dostává. V těchto sociálních případech mnohdy dochází k odpojení služeb a v důsledku tohoto pak nemohou být uspokojovány základní potřeby dítěte.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala otázkou adopce, kde hlavním úkolem bylo zjistit, jakou šanci má žadatel jednotlivce ve srovnání se žadateli jako pár. Dalším specifikem práce bylo zjišťování průběhu adopce u matky na svobodě a otce ve vězení. V práci byla použita nejrozšířenější metoda k získání dat, průzkumná metoda ve formě anonymního dotazníku. Dále byl využit individuální rozhovor, který probíhal osobně se sociální pracovníci. Rozhovor se odvíjel podle přesného znění otázek, který byl předem připraven. V průběhu průzkumu jsem se setkala s negativní reakcí ze strany respondentů, která byla spojena se zásahem do jejich soukromí. Někteří si nepřáli, aby byli osloveni a obtěžováni, že proces adopce, kterým prochází, je pouze jejich záležitostí.

Problematika adopce je podle mého názoru nejen zajímavá, ale také v naší společnosti stále aktuálnější záležitostí. Chtěla jsem se o ní dozvědět více informací, než které jsem doposud získala. Umožnila mi to nejen literatura, ale také cenné příspěvky, názory a informace od žadatelů o adopci. Nebylo jednoduché získat respondenty, kteří byli ochotni spolupracovat. Jedná se o zásah do soukromí každého jednotlivce. Nejen já, ale i spousta lidí z mého okolí, která se setkala s touto problematikou, ví, jak se jedná o velmi náročné období a také důležitou životní etapu. Získané informace mají pro mne velkou hodnotu, neboť jsem si ověřila nejen předpoklady, které byly průzkumem potvrzeny, ale také získala názor společnosti na tuto problematiku.

Cílem teoretické části bylo podat informace o adopci, zachytit stručný historický vývoj, popsat právní podmínky osvojení a popsat, jaké druhy osvojení u nás existují. Dále popsat průběh adopce a také co si představit pod pojmem náhradní rodina. Čerpala jsem nejen z již zmíněné literatury, ale také z internetových stránek, kde bylo možné získat spoustu informací. Některé informace je nutné brát pouze orientačně, neboť každý region má svá specifika, ale co by mělo být důležité, je spolupráce institucí a zájemců o adopci. O co méně informací jsou žadatelé schopni zjistit, o to více by jim měla být nápomocna sociální pracovníce. I přes veškerou snahu, ochotu a zájem pomoci těm, kteří

po dítěti touží, je zde stále problém týkající se podmínek a legislativy našeho státu v této záležitosti.

Empirickou část jsem věnovala průzkumu, kde jsem si stanovila cíle a předpoklady, které jsem v závěru zhodnotila. Po zpracování průzkumné části jsem došla k zajímavým výsledkům. Zjistila jsem, že aby jedinec uspěl v adopci, musí se nejprve provdat (oženit), pak je možné po absolvování potřebných úkonů popsanych v teoretické části, uspět v celém procesu adopce. I přesto, že v naší společnosti se stále více hovoří, že je mnoho dětí, které si zaslouží mít rodinu, zde existuje stále mnoho překážek, které tento proces ztěžují. Cesta za dítětem prostřednictvím adopce je trnitá. Budoucí rodiče, kteří se musí podrobit řadě nepříjemným a ponižujícím vyšetření a testům, jak uváděli mí respondenti, ztrácí vlastní soukromí. Každý žadatel je nucen dokazovat, že je schopný rodič. Psychický nápor na žadatele o adopci je proto značný a největší úskalí vidím především v jejím dlouhém vyřizování a čekání. Čekací doba je různá a záleží, zda si žádost podá jednotlivec, sezdáný nebo nesezdáný pár. Proces, spojený s pocity nejistoty a odevzdanosti do rukou úředníků, poukazuje na stále existující a trvající problém.

Šance uvedených skupin žadatelů se různí. Podle výzkumného šetření se respondenti nejvíce přikláněli k sezdáným párům. Tento názor, nejen respondentů mého průzkumu, sdílí bohužel celá společnost. Co je ale v tomto případě zásadní, že se to týká i lidí, kteří o svěření dítěte prostřednictvím adopce rozhodují. Myslím si, že pokud bude v naší společnosti stále setrvávat dlouho zakořeněný vzorec plnohodnotné rodiny ve smyslu máma a táta, jedinci nemají šanci uspět, přestože jim zákon umožňuje účast v řízení o adopci a splňují všechny podmínky procesu. Zapomíná se na jedno, že nikdy není záruka pevného svazku ani v případě manželství. Tak jak se může manželství rozpadnout, tak na druhé straně je možnost, že samožadatel si najde partnera, se kterým je schopen vychovávat adoptované dítě.

V případě úspěšné adopce dojde k oboustranné spokojenosti jak ze strany osvojitelů, tak ze strany dítěte. Rodiče jsou naplněni přítomností dítěte a dítěti se dostává trvalá péče a láska rodičů, kterou jim nikdy ústavní péče v takové míře nemůže dát. Adopce je nejen velká výzva, ale i naděje, především se jedná o běh na dlouhou trať.

Práce by mohla pomoci k získání informací bezdětným párům nebo samožadatelům, kteří uvažují o adopci nebo se k ní již rozhodli a pomoci získat náhled na prožívání celého procesu. Dále by mohla najít využití jako studijní materiál pro ty, kteří se daným tématem zabývají. Zajímavé by bylo vypracovat dotazníkové šetření, které by se zabývalo adoptcí z pohledu sociálních pracovníků, kde by se zjišťovala podstata problémů a překážek spojené s adoptcí.

Z obsahové analýzy dostupných literárních zdrojů a závěrů průzkumu vyplynul návrh opatření, který je uveden v následující kapitole.

NÁVRH OPATŘENÍ

Na základě informací zjištěných v rámci této bakalářské práce lze navrhnout následující opatření.

- Z výpovědi respondentů vyplývá, že zde dlouho je a bude setrvávat názor na žadatele jednotlivce, a to spíše v negativním smyslu. Doporučuje se proto i nadále zachovat přípravu žadatelů o adopci. Při jejím koncipování více pracovat se žadateli jako jednotlivci bez rozdílu, zda žádost byla podána jednotlivcem, sezdáním či nesezdáním párem. Důvodem tohoto doporučení je zamezení či diskriminace samožadatelů nebo nesezdaných párů.
- Pro další výzkum této problematiky a na základě výsledků, které jsou v práci prezentovány, se doporučuje zjednodušit legislativní úkony, aby se zkrátila čekací doba, která následuje po absolvování všech potřebných úkonů spojených s adopcí.
- K výraznému zlepšení by mělo dojít při spolupráci soudů a ostatních institucí, které se adoptí zabývají, neboť dochází ke zbytečné časové prodlevě a dítě mnohdy zůstává v ústavním zařízení déle, než je nutné. Tento problém není v samotném rozhodování soudů a institucí, ale v dodržování zákonných lhůt. Zde by měli zákonodárci myslet na blaho dětí a upravit zákony ve prospěch urychlení adopce. Tím, že bude upřednostňována profesionální pěstounská péče a děti, které by mohly být dávány k adopci, se umístí do tzv. náhradních rodin, dojde k rozmělnění jejich počtu a bude to mít spíše negativní dopad na děti.
- Další návrh opatření by spočíval v podpoře baby boxů, které jsou nejen řešením pro ženy v tíživé sociální situaci, ale také urychlením, kdy se dítě dostává daleko dříve do rodin, než děti umístěné v ústavech. Je tak odbourána administrativa spojená se souhlasem rodiče k adopci a dítě se stává právně volným okamžitě.
- Zlepšit přístup ze strany institucí, a to jak v jednání, tak v uvádění pravdivých skutečností, aby nedocházelo ke zbytečným stresům zájemců o adopci, protože nevhodné poznámky a vyptávání mohou ublížit nejen

budoucím rodičům, ale také dítěti. Sociální pracovníci hledají v první řadě negativa žadatelů o adopci a jejich kladné stránky jsou zohledňovány až v úplném závěru procesu. Vždyť náhradní rodičovství má být považováno za stejně pravé a dokonalé, jako je tomu u rodičovství biologického. U biologických rodičů se nezkoumá zázemí před početím dítěte a ani nejsou podrobováni školení ohledně rodičovství.

- Navrhnout opatření k problematice týkající se matky na svobodě a otce ve vězení je velmi obtížné, neboť každý případ, kdy se matka rozhodne dát dítě k adopci, je individuální. Potřebuje tedy i individuální přístup, ať se to týká zjišťování důvodu jejího rozhodnutí o adopci svého dítěte nebo řešení problému, které ji vedou k tomuto rozhodnutí. Přístup ze strany sociálních pracovníků k těmto matkám je stejný jako k matkám, které se pro tento krok rozhodnou a otec dítěte není ve výkonu trestu. Všichni mají stejná práva.

Základem toho, aby všechny návrhy opatření bylo možné realizovat, a byly ku prospěchu především dětí, je nutné vytvořit pevnou základnu, na které by se dalo stavět. Základnou v tomto případě jsou zákonné podmínky, se kterými by se lépe pracovalo, a nebyly brzdou, jako je tomu nyní. Na nově vzniklých základech by se lépe dařilo zvládat a hlavně řešit problémy nejen týkající se adopce, ale celé sociální sféry.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

ADOPCE.COM. *Projekt náhradní rodinné péče* [online]. [cit. 2010-12-03]. Dostupné na Internetu: <<http://www.adopce.com/beta/adopce/adopce.php>>

Astro-Bohemia. *Fond ohrožených dětí: adopce* [online]. [cit. 2010-12-03]. Dostupné na Internetu: <<http://www.fod.cz>>

BITTNER, P., HAVIGEROVÁ, J., JANIŠOVÁ, I. *Děti z ústavů! Liga lidských práv*, 2007. ISBN 978-80-903473-4-2

COLOROSOVÁ, B. *Krizové situace v rodině*. 1. vyd. Praha: Euromedia Group, 2008. ISBN 978-80-249-1027-7

KLÉGROVÁ, A., ZELENÁ, M. *Podpora rodiny*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-67-9

KOUKOLÍK, F., DRTINOVÁ, J. *Zlo na každý den aneb život s deprivanty I*. Praha: Galén, 2001. ISBN 80-7262-088-6

LOVASOVÁ, L. *Rodinné vztahy*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-66-0

MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-25236-2

MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6

MATĚJČEK, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8

MATĚJČEK, Z. a kol. *Osvojení a pěstounská péče*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3

MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0332-7

MPSV. *Průvodce osvojením* [online]. [cit. 2010-09-03]. Dostupné na Internetu: <<http://www.mpsv.cz/cs/7256>>

SCHOOLEROVÁ, J. E. *Adopce*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1993. ISBN 80-7255-066-7

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2005. ISBN 978-80-246-0956-0

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5

VEČERKA, K. *Sociálně patologické jevy u dětí*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000. ISBN 80-86008-74-6

Osvojení. In *WIKIPEDIE – otevřená encyklopedie* [online]. Poslední úpravy 26. 11. 2010 [cit. 2010-12-03]. Dostupné na Internetu: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Osvojen%C3%AD>>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník pro žadatele o adopci (viz text na s. 38)

Příloha B – Rozhovor (viz text na s. 37 - 38)

Příloha C – Seznam tabulek

Příloha D – Seznam grafů

Příloha A: Dotazník pro žadatele o adopci

Milí rodiče,

jmenuji se Zlata Sadílková a jsem studentka 3. ročníku oboru Penitenciární péče na Fakultě přírodovědně-humanitní a pedagogické v Liberci. Součástí ukončení studia je vypracování bakalářské práce, ve které se zabývám problematikou adopce. Zjišťuji průběh a šance ve srovnání žadatelů jako pár a jako jednotlivce a dále zjišťuji, jaký je zájem o adopci. Dotazníkové šetření je zcela anonymní a získané informace budou použity pouze pro průzkumnou část mé práce.

Instrukce pro vyplnění:

Přečtete si pečlivě každou otázku. U otázek, kde je možnost výběru, zaškrtněte Vaší odpověď křížkem. Bližší instrukce najdete u jednotlivé otázky při jejím vyplňování.

Děkuji předem za Váš čas

1. Kolik je Vám let?

- a) 18 - 25
- b) 26 - 35
- c) 36 - 45
- d) 45 a více

2. Jaké je Vaše pohlaví?

- a) muž
- b) žena

3. Jaký je Váš rodinný stav? (V případě volby „b“ uveďte jak dlouho)

- a) svobodná (ý)
- b) vdaná (ženatý).....
- c) rozvedená (ý)
- d) vdova (ec)

4. Žádost jste podal (a) jako: (V případě volby „b“ nebo „c“ uveďte jak dlouho)

- a) jednotlivce
- b) nesezdaný pár, žijící spolu (jak dlouho) k datu podání žádosti let
- c) sezdaný pár, žijící spolu (jak dlouho) k datu podání žádostilet

5. Kolik dětí je součástí Vaší rodiny? (Vyberte jednu z možností)

- a) 0 dětí
- b) 1 dítě
- c) 2 děti
- d) 3 a více

6. Kolik z nich je adoptovaných? (Vyberte jednu z možností)

- a) všechny děti
- b) 1 dítě
- c) 2 děti
- d) 3 a více dětí
- e) žádné

7. Máte biologické dítě? (Vyberte jednu z možností)

- a) ano, ale biologický rodič je z nás pouze jeden
- b) ano, biologickými rodiči jsme oba
- c) ne, nemáme

8. Co Vás vedlo k rozhodnutí, že jste si podal (a) žádost o adopci?
(Vyberte jednu z možností)

- a) nemohl (a) jsem mít vlastní děti
- b) zmeškal (a) jsem dobu, kdy jsem je mohl (a) mít
- c) chtěl (a) jsem poskytnout opuštěnému dítěti lásku a domov

9. Jak vnímáte období, v průběhu celého procesu žádání a čekání na adopci?
(Můžete označit i více možností)

- a) jako běžné dny
- b) jako nelehké období
- c) velice náročné po psychické stránce

10. Jak byste popsal (a) vlastními slovy Vaše pocity období, když probíhá proces žádání a čekání na adopci? (Otevřená otázka)

11. Je podle Vás období čekání na dítě dlouhé? Pokud ano, v čem vidíte problém.
(Otevřená otázka)

12. Co si myslíte, že je podle Vás nejvíce stresující během procesu žádání a čekání na adopci? (Můžete označit i více možností a v případě volby „c“, uveďte Váš pocit nebo názor)

- a) psychologické testy a rozhovor s psychologem
- b) období čekání na dítě
- c) jiná odpověď:.....

14. Co podle Vás vyvolává u žadatelů pochybnost adoptovat dítě?

(Můžete označit i více možností a v případě volby „e“, uveďte Váš pocit nebo názor)

- a) vlastní pocit nejistoty a obava ze zvládnutí výchovy
- b) negativní reakce okolí
- c) negativní reakce partnera
- d) obavy z genetické dispozice
- e) jiné

15. Jaká věková hranice dítěte je podle Vás přijatelná v rámci adopce?

(Vyberte jednu z možností)

- a) do 1 roku
- b) 1 – 3 roky
- c) 4 – 6 let
- d) 7 – 10 let
- e) 11 – 15 let

16. Jaké pocity podle Vás vyvolávají sociální pracovníci, se kterými se přichází do styku v průběhu celého procesu? (Můžete označit i více možností)

- a) uklidňující
- b) rozpačitý
- c) odrazující
- d) jak kdy
- e) nemohu říci

17. Jaká je podle Vás informovanost v průběhu řízení adopce ze strany příslušného úřadu?

- a) velice dobrá
- b) uspokojivá
- c) špatná

18. Myslíte si, že o adopci by měl žádat (Zakroužkujte známku u všech uvedených variant, čím vyšší známka, tím více se k variantě přikláníte)

- a) jednotlivec 1 2 3 4 5 6 7
- b) nesezdaný pár 1 2 3 4 5 6 7
- c) sezdaný pár 1 2 3 4 5 6 7

19. Co si myslíte o jednotlivci jako adoptivním rodiči?

(Otevřená otázka – napište Váš vlastní názor)

20. Jakou šanci má podle Vás na adopci jednotlivec?

(Ohodnoťte známkou, ke které se přikláníte, známka 1 nejnižší a známka 10 nejvyšší hodnocení)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

21. Co si myslíte o nesezdaném páru jako adoptivních rodičích?

(Otevřená otázka – napište Váš vlastní názor)

22. Jakou šanci mají podle Vás na adopci nesezdané páry?

(Ohodnoťte známkou, ke které se přikláníte, známka 1 nejnižší a známka 10 nejvyšší hodnocení)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

23. Co si myslíte o sezdaném páru jako adoptivních rodičích?

(Otevřená otázka – napište Váš vlastní názor)

24. Jakou šanci mají podle Vás na adopci sezdané páry?

(Ohodnoťte známkou, ke které se přikláníte, známka 1 nejnižší a známka 10 nejvyšší hodnocení)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

25. Celý proces adopce hodnotíte

(Můžete označit i více možností a v případě volby „e“, uveďte Váš pocit nebo názor)

- a) velký zásah do soukromí s nejistým výsledkem
- c) velice příjemná záležitost
- d) splnila očekávání
- e) jinak.....

26. Podařilo se Vám adoptovat dítě? (Vyberte jednu z možností)

- a) stále čekám
- b) ano
- c) ne

27. Pokud se Vám nepodařilo adoptovat dítě, tak z jakého důvodu?

(V případě volby „c“, uveďte jaký)

- a) zamítnutá žádost
- b) odstoupení z programu
- c) jiný důvod

28. Podstoupil (a) byste znovu celý proces adopce?

(Pokud ne, můžete uvést důvod)

- a) ano
- b) ne

Děkuji za Vaší ochotu a Váš čas.

Zlata Sadílková

Příloha B: Rozhovor

Příloha C: Seznam tabulek

Tabulka č. 1	Věk respondentů	39
Tabulka č. 2	Pohlaví respondentů	40
Tabulka č. 3	Rodinný stav	41
Tabulka č. 4	Stav respondentů při podání žádosti	42
Tabulka č. 5	Počet dětí v rodině	43
Tabulka č. 6	Počet adoptovaných dětí v rodině	44
Tabulka č. 7	Existence biologického dítěte	45
Tabulka č. 8	Důvod vedoucí k adopci	46
Tabulka č. 9	Vnímání celého procesu	47
Tabulka č. 10	Vyjádření k procesu žádání a čekání na adopci	48
Tabulka č. 11	Stresující faktory	49
Tabulka č. 12	Pochybnost adopce	50
Tabulka č. 13	Věková hranice dítěte přijatelná v rámci adopce	51
Tabulka č. 14	Pocity ze sociálních pracovníků	52
Tabulka č. 15	Informovanost ze strany příslušného úřadu	53
Tabulka č. 16	Kdo by měl žádat o adopci	54
Tabulka č. 17	Šance jednotlivce na adopci	57
Tabulka č. 18	Šance nesezdaných párů na adopci	59
Tabulka č. 19	Šance sezdaných párů na adopce	61
Tabulka č. 20	Hodnocení procesu adopce	63
Tabulka č. 21	Úspěšnost adopce	64
Tabulka č. 22	Důvod nezdařilé adopce	65
Tabulka č. 23	Opakování adopce	66

Příloha D: Seznam grafů

Grag č. 1	-	Zpracování údajů k otázce č. 1	39
Grag č. 2	-	Zpracování údajů k otázce č. 1	39
Grag č. 3	-	Zpracování údajů k otázce č. 2	40
Grag č. 4	-	Zpracování údajů k otázce č. 2	40
Grag č. 5	-	Zpracování údajů k otázce č. 3	41
Grag č. 6	-	Zpracování údajů k otázce č. 3	41
Grag č. 7	-	Zpracování údajů k otázce č. 4	42
Grag č. 8	-	Zpracování údajů k otázce č. 4	42
Grag č. 9	-	Zpracování údajů k otázce č. 5	43
Grag č. 10	-	Zpracování údajů k otázce č. 5	43
Grag č. 11	-	Zpracování údajů k otázce č. 6	44
Grag č. 12	-	Zpracování údajů k otázce č. 6	44
Grag č. 13	-	Zpracování údajů k otázce č. 7	45
Grag č. 14	-	Zpracování údajů k otázce č. 7	45
Grag č. 15	-	Zpracování údajů k otázce č. 8	46
Grag č. 16	-	Zpracování údajů k otázce č. 8	46
Grag č. 17	-	Zpracování údajů k otázce č. 9	47
Grag č. 18	-	Zpracování údajů k otázce č. 9	47
Grag č. 19	-	Zpracování údajů k otázce č. 12	49
Grag č. 20	-	Zpracování údajů k otázce č. 12	49
Grag č. 21	-	Zpracování údajů k otázce č. 13	50
Grag č. 22	-	Zpracování údajů k otázce č. 13	50
Grag č. 23	-	Zpracování údajů k otázce č. 14	51
Grag č. 24	-	Zpracování údajů k otázce č. 14	51
Grag č. 25	-	Zpracování údajů k otázce č. 15	52

Grag č. 26	-	Zpracování údajů k otázce č. 15	52
Grag č. 27	-	Zpracování údajů k otázce č. 16	53
Grag č. 28	-	Zpracování údajů k otázce č. 16	53
Grag č. 29	-	Zpracování údajů k otázce č. 17	54
Grag č. 30	-	Zpracování údajů k otázce č. 17	54
Grag č. 31	-	Zpracování údajů k otázce č. 17	55
Grag č. 32	-	Zpracování údajů k otázce č. 17	55
Grag č. 33	-	Zpracování údajů k otázce č. 17	55
Grag č. 34	-	Zpracování údajů k otázce č. 19	57
Grag č. 35	-	Zpracování údajů k otázce č. 19	57
Grag č. 36	-	Zpracování údajů k otázce č. 21	59
Grag č. 37	-	Zpracování údajů k otázce č. 21	59
Grag č. 38	-	Zpracování údajů k otázce č. 23	61
Grag č. 39	-	Zpracování údajů k otázce č. 23	61
Grag č. 40	-	Zpracování údajů k otázce č. 23	62
Grag č. 41	-	Zpracování údajů k otázce č. 24	63
Grag č. 42	-	Zpracování údajů k otázce č. 24	63
Grag č. 43	-	Zpracování údajů k otázce č. 25	64
Grag č. 44	-	Zpracování údajů k otázce č. 25	64
Grag č. 45	-	Zpracování údajů k otázce č. 26	65
Grag č. 46	-	Zpracování údajů k otázce č. 26	65
Grag č. 47	-	Zpracování údajů k otázce č. 27	66
Grag č. 48	-	Zpracování údajů k otázce č. 27	66